

ROMANO SUINO

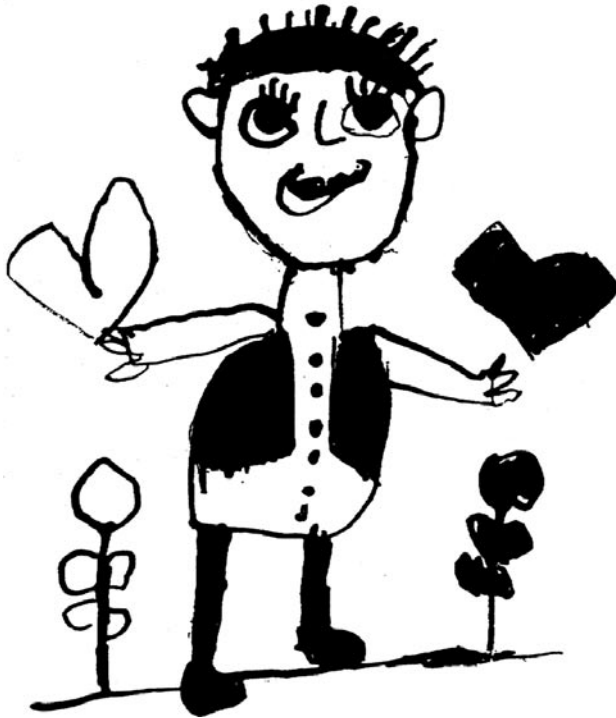
102

SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

LITERÁRNÍ A VÝTVARNÉ SOUTĚŽE

ROMANO SUNO

Nová škola o. p. s.

LINKLATERS

Romano suno 2002

Sborník příspěvků VI. ročníku literární a výtvarné soutěže
Vydala Nová škola o.p.s.

Za finančního příspěvku Linklaters v.o.s.

Překlad do češtiny: Jan Červenka, Iveta Pape

Překlad do angličtiny: David C. Murphy

Obálka: Daniela Kramerová (s použitím kresby Dezidera Siváka)

Grafická úprava a tisk: HEWER, s.r.o.

Náklad 500 ks

A collection of entries from the literary and illustration contest
Romano suno 2002

Published by Nová škola o.p.s.

Through the financial support of Linklaters v.o.s.

Czech translation: Jan Červenka, Iveta Pape

English translation: David C. Murphy

Cover design: Daniela Kramerová (picture Dezider Sivák)

Grafic design and print: HEWER, s.r.o.

500 copies

Nová škola o.p.s.

Na Poříčí 30, Praha 1, 110 00

Tel.: (420) 221 733 068

Fax: (420) 221 733 067

novaskola@novaskola.org

www.novaskola.org

Naši milí soutěžící, naši milí přátelé,

skončil již 6. ročník literární a výtvarné soutěže Romano suno. Ráda bych na tomto místě poděkovala všem, kteří nám do soutěže přispěli literárním příspěvkem nebo výtvarnou prací. Zvláště chci poděkovat dětem a p. učitelce Hellebrandové ze ZvŠ a Pš Vítkov, nám. J. Zajíce (na Moravě), kteří se v hojném počtu zúčastňují jak literární, tak i výtvarné soutěže již několik let a musím říct, že vždy velice úspěšně. Mezi naše pravidelné a úspěšné účastníky patří i děti ze ZŠ Ústí nad Labem-Předlice, ZvŠI Velké Heraltice, DD a Spec. školy Pardubice, Spec. škola Plánkova, Strakonice, VUDM Kostomlaty a další, kterým také patří naše poděkování a já jen doufám, že nám zachovají svou přízeň a budou se účastnit soutěže i v následujících letech. Děkujeme všem učitelům a asistentům učitelů, kteří mají nemalou zásluhu na zdárném průběhu soutěže.

Do letošní literární soutěže nám přišlo 120 příspěvků. Jak v minulých letech, tak i letos jsme bohužel museli některé vyřadit, protože nebyly původní a děti nám poslaly texty písní nebo překlady českých textů. A tak ve sborníku najdete celkem 34 literárních prací. Těší nás, že se letos zapojili i asistenti učitelů jako autoři.

V tomto ročníku nabídli organizátoři dětem tato témata:

Miri famelija – Moje rodina

Miro peršo kamiben – Moje první láska

Romane tradiciji – Romské zvyky a tradice

Sostar ačhilom zoraleder – Co mě nezabije, to mě posílí

Začátkem března byla vyhlášena výtvarná minisoutěž, jejímž cílem bylo získat ilustrace k literárním příspěvkům do sborníku. Oslovlili jsme vybrané školy a požádali je, aby se nechali inspirovat zaslanými literárními příspěvky a doplnili je ilustracemi. Přišlo nám celkem 150 obrázků, z kterých porota vybrala k publikování ve sborníku celkem 28 kreseb.

Všichni autoři prací uvedených ve sborníku byli v červnu 2003 pozváni na slavnostní vyhlášení výsledků soutěže do Prahy a odměněni věcnými cenami.

O čem děti psaly?

O svém životě, o svých radostech a starostech, o svém štěstí i neštěstí, o lásce a zklamání. Ne všechny děti mají milující rodiče, ne všechny děti jsou úplně zdravé, ne všechny děti mají dobré kamarády a spolužáky a ne všechny děti jsou šťastné.

Oceňujeme práci všech dětí, které se snažily psát v romštině. Jsme rádi, že se pokouší psát romsky i neromské děti (úspěšně) a doufáme, že i v dalším ročníku soutěže Romano suno se setkáme s našimi „starými známými“ a těšíme se na nové autory.

Blahopřejeme všem vítězům a děkujeme účastníkům soutěže za to, že nám umožnili nahlédnout do jejich světa a podělili se o své zážitky, zkušenosti a názory.

V příloze najdete dopis od dětí z Vítkova ze ZvŠ a PŠ, který nám udělal velkou radost a ujistil nás v tom, že organizovat soutěž Romano suno není zbytečné a že v tom máme určitě pokračovat.

Mgr. Iveta Pape

Romano Suno (Romany Dream)

Romano Suno (Romany Dream) is a program of Nová škola o.p.s. It is an annual literary and illustration “contest” in the Romany language for children and young people from six to 25 years old in schools, orphanages and other institutions through out the Czech Republic. The program is designed to encourage Romany children to be creative in their own language, to promote multi-culturalism and awareness about Romany culture as well as to generate interest in and appreciation of the Romany language in and out of the school environment through the creative process of writing. Since the program began in 1997, over 1500 children and young people have taken part.

Age categories

- I. category: to ten years old
- II. category: 11 – 13 years old
- III. category: 14 – 17 years old
- IV. category: 18 – 25 years old

Themes of Romano Suno 2002

- My Family
- My First Love
- Romany Habits and Traditions
- That What Doesn't Kill Me Makes Me Stronger

Romano Suno guide:

- Rom: the singular form for Gypsy.
- Roma: the plural form for Gypsy.
- Gadjo: the singular form for non-Rom.
- Gadje: the plural form for non-Rom.
- ZvŠ: Special Remedial School
- ZŠ: Elementary School
- DD: Orphanage
- VUDM: Reform School for Children and Youth
- Č: as English “CH” as in church
- C: as English “TS” as in Tsar;
- Š: as English “SH” as in shirt
- J: as English “Y” as in yes;
- Ž: as English “ZH” as in measure
- ň: a very soft sound pronounced n-ye

**Vítězové 6. ročníku literární soutěže Romano suno:
Winners of the 6th annual
literary contest Romano Suno:**

I. kategorie/category I

1. Jiří Hellebrand, ZvŠ a Pš, Vítkov
2. Marie Křištofová, ZŠ, Školní nám., Ústí n. Labem-Předlice
Matěj Berko, ZŠ, Školní nám., Ústí n. Labem-Předlice
3. Richard Sivák, ZvŠ a Pš, Vítkov

II. kategorie/category II

1. Michael Sivák, ZvŠ a Pš, Vítkov
Pavel Mica, ZŠ Vranovská, Brno
2. Tomáš Kandrač, ZŠ, Vsetín
3. Michala Holubová, DD a Spec. školy, Nymburk
Lukáš Mižigár, ZvŠI, Velké Heraltice

III. kategorie/category III

1. Petra Fafejtová, DD a Spec. školy, Nymburk
2. Arnošt Kima, ZvŠI, Velké Heraltice
3. Iveta Bandyová, Spec. školy, Strakonice

IV. kategorie/category IV

1. Bartoloměj Daňko, RSŠS, Kolín
David Tišer, RSŠS, Kolín
2. Karla Burianská, Vítkov

**Vítězové 6. ročníku výtvarné soutěže Romano suno:
Winners of the 6th annual
illustration contest Romano Suno:**

I. kategorie/category I

1. Eva Ptáčková, ZvŠI, Velké Heraltice
2. Anna Pátková, ZŠ, Lipník nad Bečvou
3. Dušan Magát, ZŠ, Lipník nad Bečvou

II. kategorie/category II

1. Tomáš Wagner, Speciální školy, Brno
2. Michael Šivák, ZvŠ a PŠ, Vítkov
3. Kristýna Kováčová, ZvŠ a PŠ, Vítkov
Jarek Šivák, ZvŠ a PŠ, Vítkov

III. kategorie/category III

1. Lucie Hugyarová, Speciální školy, Brno
2. Tereza Pribyšová, Speciální školy, Brno
3. Pavla Mírgová, Speciální školy, Brno
Jaroslava Nováková, DD a Speciální školy, Nymburk

Obsah / Table of Contents

Richard Sivák, 10, Zvš a Pš, nám. J. Zajíce, Vítkov So man namurdarla, oda man kerla zoraleder / Co mne nezabije, to mne posílí / That What Doesn't Kill Me Makes Me Stronger	15
Jiří Hellebrand, 9, ZvŠ a Pš, nám. J. Zajíce, Vítkov Miri familija / Moje rodina / My Family	16
Marie Křištofová, 10, ZŠ Školní náměstí, Ústí n. Labem-Předlice Miri nekfeder kamaratka / Moje nejlepší kamarádka / My Best Friend	18
Marie Křištofová, 10, ZŠ Školní náměstí, Ústí n. Labem-Předlice Hriskos sar andro suno / Hřiště mých snů / Playground of My Dreams	20
Matěj Berko, 10, ZŠ Školní náměstí, Ústí n. Labem-Předlice Otčhindo drakos / Utržený drak / Kite Torn Loose	20
Patrik Hanko, 10, ZŠ Pardubice Miri familija / Moje rodina / My Family	22
Vendula Kováčová, 12, Zvš a Pš, nám. J. Zajíce, Vítkov Miri familija / Moje rodina / My Family	25
Václav Malý, 11, Zvš a Pš, nám. J. Zajíce, Vítkov Sostar ačhiľom zoraleder / Co mě nezabije, to mě posílí / That What Doesn't Kill Me Makes Me Stronger	26
Michala Holubová, 12, DD a Speciální škola, Pardubice Baba /Babička / My Grandmother	27
Vladimír Pompa, 13, DD a Speciální škola, Pardubice Romano dživipen the hinepa / Romský život a svátky / Romany Life and Holidays	29
Žaneta Ferencová, 13, Speciální škola, Plánkova, Strakonice Miri familija / Moje rodina / My Family	31
Michael Sivák, 12, Zvš a Pš, nám. J. Zajíce, Vítkov Karačoňakero mačo / Vánoční kapr / Christmas Carp	32

Lukáš Mižigár, 12, ZvŠI a Pr. škola, Velké Heraldice Miri fajta / Moje rodina / My Family	34
Lenka Kundrová, 13, ZvŠ, ul. Strmá, Vsetín Miri familija / Moje rodina / My Family	36
Tomáš Kandrač, 13, ZvŠ, ul. Strmá, Vsetín Sostar ačhilom zoraleder / Co mě posílilo / What Makes Me Stronger	40
Pavel Mica, 11, ZŠ, ul. Vranovská, Brno Amari opica Girra / Naše opice Girra / Our Monkey Girra	41
Jaroslava Dunková, 11, ZvŠ, Kralupy n. Vltavou Baro paňi / Povodeň / The Floods	44
Arnošt Kima, 15, ZvŠ a Pr. škola, Velké Heraldice Miri fajta / Moje rodina / My Family	45
Petra Fafejtová, 15, DD a Speciální škola, Nymburk Miri familija / Moje rodina / My Family	46
Lucie Bílá, 14, ZvŠ, Mělník Romane tradicii, sar pes o Roma likernas / Romské tradice, romské zvyky / Romany Habits and Traditions	50
Iveta Bandyová, 14, Speciální škola Plánkova, Strakonice Miri familija / Moje rodina / My Family	51
Iveta Bandyová, 14, Speciální škola Plánkova, Strakonice Miro peršo kamiben / Moje první láska / My First Love	53
Daniela Siváková, 14, Speciální škola Plánkova, Strakonice Miri familija / Moje rodina / My Family	56
Petra Grundzová, 15, Speciální škola Plánkova, Strakonice Miri familija / Moje rodina / My Family	58
Erika Mižikarová, 15, Speciální škola Plánkova, Strakonice Miri famwlija / Moje rodina / My Family	61

Eva Kurejová, 15, ZvŠ, Nové Město nad Metují Muro nipo / Můj rod / My Kin	62
Soňa Čurejová, 15, Speciální škola, Olomouc-Řepčín Sar pes o Roma likernas / Romské tradice, romské zvyky / Romany Habits	62
Pavel Vidlička, 16, ZvŠ, Údolí Kamenice, Tanvald Miri familija / Moje rodina / My Family	65
Bartoloměj Daňko, 18, Romská střední škola sociální, Kolín Phundraven o jakha / Otevřete oči / Open Your Eyes	69
Marie Redaiová, 18, VUDM, Kostomlaty	72
Milena Balogová, 18, VUDM, Kostomlaty	74
Karla Burianská, asistentka učitele, Vítkov Miri familija / Moje rodina / My Family	75
Ondřej Darvaš, asistent učitele, Ústí nad Labem-Předlice Miri familija / Moje rodina / My Family	77
David Tišer, 19, Romská střední škola sociální, Kolín Miro peršo kamiben / Moje první láska / My First Love	78

Obrázek na protější straně: Miluše Bílá

I. kategorie

Richard Sivák, 10, Zvš, Vítkov

So man na murdarla, oda man kerla zoraleder

Kana somas peršovar andre škola, na džanas te pisinel. Savore čhavore mandar asanas, ča miri učitelka na. Phendās: „Tu oda dokazineha.“ But na pařavas, tak mek ruřavas. Pařik mange diřom te phenel, he polokores sikhřuvavas te pisinel. Akanak som najfeder mařkar savore čhavore. He džanav, kana man avla daresavo problemos, he baro, nařti ruřav. Som murř, he muřinav pes te marel. Pařik sa avla miřto. Miřtes džanav, hoj pes vareko arakhela, ko mange pomořinela.

Co mne nezabije, to mne posílí

Kdyř jsem byl poprvé ve škole, neřlo mi psaní. A ostatní děti se mi posmívaly, jen moje učitelka ne. Řekla: „Ty to dokážeř.“ Moc jsem jí nevěřil, tak jsem se jeřtě vztekal. Pak jsem si dal říct a pomalounku jsem se učil psát. Teď jsem nejlepří ze všech dětí. A vím, že kdyř budu mít nějaký problém, třeba i veliký, nesmím se vztekat. Jsem chlap a musím bojovat. Pak bude všechno v pořádku. Dobře vím, že se najde někdo, kdo mi pomůže.

That What Doesn't Kill Me Makes Me Stronger

When I was at school for the first time I wasn't good at writing. The other children laughed at me, but my teacher stood by me. She said, "You can do it." I didn't really believe her, and this made me very angry and aggressive. Then I took her advice, and slowly, step by step, I learned how to write. Now I am the best of all the children in the class, and I know that if I have some problem, even a big one, I can't get angry about it. I am a boy and I have to fight. Then everything will be all right. I now know that there will be someone who will help me.

Miri familija

Vičinav man Jirka, he maj mange javla eňa berš. Hin man bari bach, dživav andre bari familija. Hin man daj, dad, duj phrala he jekh pheň. Hine phureder mandar. Ale oda jekh, dzekana mange pomožinen, kana mange vareso kempel, či man vareso dukhal.

Andre miri familija hin tiž e baba, o papus he e bibi Jitka. Joj nane miri dočačuňi bibi, ale hiňi manca ciknovarbastar. Hin oda najfeder kamaradka mira dajorakri. Dikhav la but rado.

Našti bisterav pro mindro rikono-jezevčikos Dašenka. The jov patrinel andre familija. Dživipen bi e Dašenka na avelas dživipen. Hiňi manca kana som nasvalo, javel ke ma, he smutnones pre ma dikhel.

Ciknovarbastar som nasvalo. Hin man vareso le ledvinenca, he astma he o Devel džanel so. Hoj som nasvalo, na phirav but andre škola, he hin mange smutno. Buterval somas andre špitaľa. Esas manca kodoj miri daj. Nigda man na omuklas. Kerel peske chvilka pre ma. Sikhľarel man sa, del manca duma, bavinel pes manca. Me mištes džanav, hoj palis rači na sovel, he sa, so na birinďas perdal o džives, kerel rači, kana amen sovas. Sar javava baro, miri daj na kerla nič, savoreha lake pomožinava. Kamavas bi, kaj pes te sovel avri.

Starinel pes cala familijatar, phirel andre buči, sikhľarel le čhavoren – mire kamaraten, he ke koda mek phirel pre bari škola. Le dadeha man tiž bavinav. Bavinahas amen la stavebňicaha, vareso lepinas, mukas le draken. Hin leha pheras.

Hin mište, hoj mire phrala he pheň hine phureder. Savore phiren pro gim-plos. Kana hi mange phujes, sa khatar mande keren. Tiž pes manca bavinen. Miri familija hini but bari. Na chudav bare darki sar aver čhavore, ale hin amenge jekhetanes mištes. Maj man avena narozeňini. Nejbuter bi kamavas jekh darkos. Džanav mištes, hoj les nachudava. Kamavas bi aspoň ČINO TE JAVEL SASTO, THE MIRI FAMILIJA.

Moje rodina

Jmenuji se Jirka a brzy mi bude devět let. Mám obrovské štěstí, že žiju ve velké rodině. Mám maminku, tátu, dva bratry a jednu sestru. Jsou starší než já. Ale nevadí to, někdy mi pomáhají, když něco potřebuji, nebo když mne něco bolí.

V naší rodině je také babička, děda a teta Jitka. Sice to není pravá teta, ale je se mnou odmalička. Je to nejlepší kamarádka mé maminky. Mám ji moc rád.

Nesmím zapomenout na svého psa – jezevčíka Dášenuku. I on patří do mé rodiny. Život bez Dášeny si neumím představit. Je u mne, když jsem nemocný, přijde ke mně a smutně se na mě dívá.

Odmalička jsem nemocný. Mám něco s ledvinami, k tomu astma a Bůh ví, co ještě. Protože jsem nemocný, nechodím moc do školy a bývá mi smutno. Víc-krát jsem byl v nemocnici. Vždycky tam se mnou byla i maminka. Nikdy mne neopustila. Udělá si na mne čas. Všechno mne učí, povídá si se mnou, hraje si se mnou. Já vím dobře, že pak v noci nespí, a všechno, co nestihla za celý den, dělá v noci, když my spíme. Až budu velký, maminka nebude dělat nic, se vším jí budu pomáhat. Chtěl bych, aby se vyspala.

Stará se o celou rodinu, chodí do práce, učí děti – moje kamarády, a ještě k tomu chodí na vysokou školu. S tatínkem si také hraju. Stavíme ze stavebnice, něco lepíme, pouštíme draky. Je s ním legrace.

Je dobře, že moji sourozenci jsou starší. Všichni chodí na gympl. Když je mi zle, o všechno okolo mne se postarají. A také si se mnou hrají. Moje rodina je opravdu velká. Nedostávám tedy drahé dárky jako ostatní děti, ale je nám spolu dobře. Brzy budu mít narozeniny. Nejvíc bych si přál jeden dárek. Dobře ale vím, že ten nedostanu. Chtěl bych, abych byl aspoň TROCHU ZDRAVÝ JÁ, I CELÁ MOJE RODINA.

My Family

My name is Jirka, and I'll turn nine pretty soon. I am very lucky that I live in a big family. I have my mom, dad, two brothers and one sister. They are older than I am. That doesn't matter, though. Sometimes they help me if I need something, or if something hurts me.

In our family we also have my grandma, grandpa, and Aunt Jitka. She is not my real aunt though but, she is with me since I was little. She is the best friend of my mom. I love her very much.

I mustn't forget my dog, Dašenka. She is a dachshund. Even she belongs to my family. I can't imagine life without her. She is with me when I am sick. She comes to me and looks at me with her sad eyes.

I am ill since the time I was very young. I have some problems with my kidneys, asthma and God knows what else. Because I am so ill I am not going to school very often, and I used to be very lonely. Several times I was in the hospital. My mom was always there with me. She never left me. She makes time for me. She teaches me everything, talks to me, plays with me. I know that

she doesn't sleep at night and when we are sleeping that is when she is doing everything she didn't manage during the whole day. When I grow up she will not have to do anything. I will help her with everything. I'd like for her to sleep well at night.

She takes care of the whole family, goes to work, teaches children (my friends) and in addition goes to college. I also play with my dad. We build things from blocks, glue things and fly kites. It's a lot of fun with him.

It is good that my siblings are older. All of them attend gymnasium. When I am sick they take care of everything concerning me. They also play with me. My family is really big. That's why I don't get expensive gifts like other children do, but we enjoy being together. I will have my birthday soon. I would like one gift most of all. But I know very well that I will not get this gift. I'd like to be at least a little BIT HEALTHIER; ME AND MY WHOLE FAMILY.

Marie Křištofová, 10, ZŠ, Ústí nad Labem – Předlice

Miri nekfeder kamaratka

Vičinel pes Jana Husáková. Hin lake eňa berš. Phirel manca andre škola. Dživel Předlicate. Hiňi lači, šukori, hin la kavijova bala. Hin la tiž lačo jilo the parno muj. Hiňi godžaver a šukar. Me he e Jana peske mištes achaľuvás. Pre Jana pes mange savoro pačinel.

Moje nejlepší kamarádka

Jmenuje se Jana Husáková. Je jí devět let. Chodí se mnou do školy. Bydlí v Předlicích. Je hodná, štíhlounká, má hnědé vlasy. Má také dobré srdce a bílý obličej. Je chytrá a krásná. S Janou si výborně rozumíme. Na Janě se mi všechno líbí.

My Best Friend

Her name is Jana Husaková. She is nine. She goes to school with me. She lives in Předlice. She is very nice, slender and has brown hair. She also is very kind-hearted and has a white face. She is smart and beautiful. We get along very well. I like everything about Jana.

Obrázek na protější straně: Eva Ptáčková

Hriskos sar andro suno

Kamas bi, kaj amen te el amaro hriskos. Kamas, kaj te el kodoj kaj o purano, bo hino džungalo a phagerdo. Kamas, kaj te el anglo savore pačivale ludos the čhave. Pro hriskos bi kamas kolotoča, than angle poši he angle jag a but lavički anglo phuro ludos. The kaj te elas kaj te bavinel fotbal the basketbal. Pro hriskos bi phirnas o žandara, kaj te na dareko dareso kerel. Savore bi pre leste merkinahas a sako berš bi les laginahas. Kamas bi kajso hriskos.

Hřiště mých snů

Chtěla bych, abychom měli vlastní hřiště. Chtěla bych, aby bylo tam, kde je staré, protože to už je ošklivé a všechno je tam polámané. Chtěla bych, aby se tam scházeli všichni slušní lidé a děti. Na hřišti bych chtěla kolotoče, pískoviště a ohniště a hodně laviček pro staré lidi z okolí. A také aby bylo kde hrát fotbal a basketbal. Na hřiště by chodili policajti, jestli někdo něco nedělá. Každý z nás by to hlídal a každý rok bychom ho natírali. Takové hřiště bych si přála.

Playground of My Dreams

I wish we had our own playground. I would like it if it was in the same place as the old one because that one is now very ugly and everything is broken there. I would like it if all decent people and children would meet there. In the playground I would like to have a merry-go-round, a sandbox, a fireplace and many benches for old people from the neighborhood. And also a place to play soccer and basketball. Policemen would go there to make sure nobody makes any problems. All of us would look after it and every year we would paint it. I would like to have such playground.

Otčhindo drakos

Sas jekh drakos afe calo sas kerdo papiristar. Sas le muršoreskero, ov peske les kerdža. Jekhvar les iľa o čavoro avri. So pes na ačhiľa. O čavoro

les muklas, ov pes otčindža a o čhavoro les imar nigda na dikhľa. O drakos prastalas pal o svetos. Dikhľa but phuva he fori. Sas he kijo foros New York. Imar dičholas, hoj perela, ale e balvaj visaliľa a o drakos prastalas pale khere. Imar sas opral o kher. Kijo kher hin stromi a o drakos ačhiľa pro stromos. O čhavoro les dikhľa, bo pes bavinlas anglo kher. Iľa les tele a sas rado, hoj o drakos avľa pale.

Utržený drak

Byl jeden drak, ale celý byl z papíru. Byl jednoho chlapce, který si ho vyrobil. Jednou ho ten kluk vzal ven. A co se nestalo. Chlapec ho pustil, drak se utrhl a kluk ho už nikdy neviděl. Drak se řítil po světě. Viděl mnoho zemí a mnoho měst. Byl i ve velkém městě jménem New York. Už se zdálo, že spadne, ale vítr se obrátil a drak se řítil zpátky domů. Už byl nad domem. U domu jsou stromy a drak uvízl na stromě. Chlapec ho viděl, protože si hrál před domem. Vzal ho domů a byl rád, že drak se vrátil zpět.

Dušan Magát

Kite Torn Loose

There once was a kite made completely from paper. It belonged to the boy who made it. Once the boy took it outside, and then it happened. The boy started to fly it and the kite tore loose and the boy never saw it again. The kite raced around the world. It saw many countries and cities. It was even in a big city called New York. Yet, it seemed that it is falling, but then the wind changed and the kite raced back home. Suddenly, it was above the house. There were trees around the house and the kite caught on a tree. The boy saw it because he was playing in front of the house. He took it home and was very happy that the kite returned home.

Patrik Hanko, 10, ZŠ, Pardubice

Miri familija

Vičinav man Patrik Hanko. Phirav ande štarto trida. La daha the le dadeha u mire duje phralenca bešas ke Pardubica. Le Milankuske hin 11 berš, me som beršeha terneder. Ole phraleske mek ča štar berš, vičinel pes Filip. E daj andre bući na phirel bijal oda, hoj o Filipkus na šunel u e daj leske mušinel te pomožinel kaj te achalol savoreske pašal peste. Savore pes snažinen hoj pre amende te dikhel hoj te achalol so vakeras. O dad akanakes tiš khere bo našađa e bući u aver les akana nane.

Le Milankuha phiras andre ZŠ pre ulica Bratranců Veverkových. Sar chudňam te phirel andre pervo trida, igen savorestar darás. Darás, hoj na džaná nič te kerel u hoj manca na ela e daj. Gondolinás, hoj chudá sa petki. U miri učitelka amen sikhavelas polokes, u mek kija buterval vakerlas la daha so majinav khere mek te sikhľol kaj mange mište te džal u mange pes andre škola chudňa te pačinel. Ada berš man hin jednako učitelka imar štarto berš u nane man nisavo pharipen. Andre škola phirav rado. Rado šunav sar amenge e učitelka vakerel pal e vlastiveda. Nekbuteder man bavinel e anglicko čhib the e matematika. Pre kada jepaš berš man pro visvečeňi ela trin dvojky u mek kija chudá ašariben vaš oda, hoj mište sikhľuvav.

E daj the o dad ena rado, hoj me mište sikhľuvav. Me bi kamás te bavinel fotbal u e daj the o dad phende kaj man přihlašinená. Sar phirá avri e škola, kamás bi mek andre aver škola. Ale mek na džanav pre savi džava. Kamav te sikhľol kaj man te jel lači bući.

E učitelka mange sikra pomožinda kada te irinel pre suťaža. Ale phenda, hoj na vadinel, kaj má savoro iriná me korkoro.

Anna Pátková

Moje rodina

Jmenuji se Patrik Hanko. Chodím do čtvrté třídy. Bydlíme s rodiči a s mými dvěma bratry v Pardubicích. Milánkovi je 11 let, já jsem o rok mladší. Dalšímu bratrovi jsou teprve čtyři roky, jmenuje se Filip. Maminka nechodí do práce, protože Filípek neslyší a máma mu musí pomáhat, aby všemu kolem sebe rozuměl. Všichni se snaží, aby na nás viděl a rozuměl všemu, co říkáme. Tatínek je teď taky doma, protože ztratil práci a jinou teď nemá.

S Milánkem chodíme do ZŠ v ulici Bratranců Veverkových. Když jsme začali chodit do první třídy, hrozně jsem se všeho bál. Bál jsem se, že nebudu nic umět dělat a že se mnou nebude maminka. Myslel jsem, že budu dostávat samé pětky. A moje učitelka mě učila pomalu, ještě k tomu často mluvila s maminkou o tom, co bych se měl ještě doma naučit, aby mi to dobře šlo a mně se začalo ve škole líbit. Letos mám už čtvrtým rokem stejnou učitelku a nemám žádné problémy. Do školy chodím rád. Rád poslouchám, když nám paní učitelka povídá o vlastivědě. Nejvíc mě baví angličtina a matematika. V tomhle pololetí budu mít na vysvědčení tři dvojky a dostanu vyznamenání.

Rodiče budou rádi, že se dobře učím. Chtěl bych hrát fotbal a rodiče slíbili, že mě přihlásí. Až dokončím školu, chtěl bych jít na střední. Ale ještě nevím, na jakou půjdu. Chtěl bych se učit, abych měl dobrou práci.

Paní učitelka mi s příspěvkem do soutěže trochu pomohla. Ale řekla, že to nevdává, že to už napíšu všechno já sám.

My Family

My name is Patrik Hanko. I am in the fourth grade. I live with my parents and my two brothers in Pardubice. Milanek is 11 years old. I am one year younger than him. My other brother is just four. His name is Filip. My mom doesn't go to work because Filip is deaf and mom has to help him understand everything around him. Everyone tries very hard so that he looks at us and understands everything that we say. My dad is also at home now because he just lost his job and so far has not found a new one.

Milan and I attend the primary school on the street Bratranců Veverkových. When we started to go to first grade I was very much afraid of everything. I was scared that I won't know how to do anything and that my mom won't be with me. I thought that I would get all "F"s. However, my teacher taught me very slowly and she also often talked to my mother about what I should learn at home in order to be successful at school and I started to enjoy it in school. This year is the fourth year that I still have the same teacher and I have no problems at all. I like going to school. I like listening when our teacher tells us about social studies. I enjoy English and mathematics the best. This semester I will have three "B"s in my report card and that means that I'll get honors.

My parents will be happy that I am doing so well at school. I'd like to play soccer, and my parents promised to sign me up. When I finish elementary school I'd like to go to high school. I still don't know to which one I will apply, however. I'd like to learn a lot so that I will find a good job. My teacher helped me a little bit with my entry to this contest. But she said that it doesn't matter, that I already know how to write everything on my own.

II. kategorie

Vendula Kováčová, 12, ZvŠ, Vítkov

Miri familija

Dikhav but rado miri familija. Som oda me, mire trin pheňa, daj he dad. Nadočirla esas e Karačoňa, esas but žalostno. Miro dad nane khere. Kerđas daresavo diliňipen, vaš oda hino andre bertena. E daj pes starinel korkori. Hin amen čino love, ale e daj amenge cindas o darkos. Chudňom bokanči pro jevend he daresave renti. Kamavas bi bareder darkos – oda kajso, kaj te avas savore jekhetanes. Le dades hin lače napadi. Kana samas cikne, bavinelas pes amenca. Akana nane khere, hin amenge but phares. Dikhav mira familija igen but rado.

Moje rodina

Svoji rodinu mám moc ráda. Jsem to já, moje tři sestry, maminka a táta. Nedávno byly Vánoce, ale byly strašně smutné. Můj táta není doma. Udělal nějakou hloupost a teď je kvůli tomu ve vězení. Maminka se musí starat sama. Máme málo peněz, ale přesto nám maminka koupila dárky. Dostala jsem boty na zimu a ještě něco na sebe. Přála bych si ale větší dárek, a sice abychom byli zase spolu. Táta má dobré nápady. Když jsme byly malé, hrál si s námi. Teď není doma a nám je moc smutno. Svou rodinu mám opravdu moc ráda.

My Family

I love my family very much. We are three sisters, mom, dad and me. Not long ago we had Christmas, but it was a very sad time. My dad is not at home. He did something stupid, and now because of that he is in jail. Mom now has to take care of everything by herself. We don't have much money, but our mom bought us some Christmas gifts. I got winter shoes and some clothes. I would have liked

to get some bigger gift; that we would all be together again. Dad has good ideas. When we were little girls he played with us. Now he is not at home and we are very sad. I really love my family very much.

Václav Malý, 11, ZvŠ, Vítkov

So man namurdarla, oda man kerla zoraleder

Som Rom. Ajsó pro jepaş. Miri daj hiňi Romňi, o dad hino gadžo. Jekh raklo mange sako džives nadavinel: „Cikáne, špino!“

Hi mange oda pharo. E učitelka amen sikhľarel, so hin koda lav „rasizmus“. Oda raklo hino palis rasistas. Asal mandar, he nič pal mande na džanel. Na džanel, hoj me mišto sikhľuvav, kerav khere savoro, the o kašta, he pomožinav le čhavorenca. Sigeder man kamavas te marel. E učitelka mange phendǎ, kaj oda te na kerav. Gođaver čhave oda na keren. Phendǎ pre koda raklo, hoj hino dilino. Koda, hoj som Rom, na džanľol, hoj som melalo. Kamav mištes te sikhľuvel kaj te mištes prikerav o motora. Pačav, hoj avela lačhes. Hin man lači učitelka, he lači famelija.

Co mě nezabije, to mě posílí

Jsem Rom. Takový poloviční. Moje maminka je Romka a tatínek gádžo. Jeden bílý kluk mi každý den nadává: „Cikáne, špino!“

Je mi to moc líto. Paní učitelka nás učí o tom, co je to rasismus. Ten kluk je tedy rasista. Vysmívá se mi, i když o mně nic neví. Neví, že se dobře učím, doma se vším pomáhám, se dřevem, pomáhám s malými dětmi. Dříve jsem se s ním chtěl prát. Učitelka mi ale řekla, ať to nedělám. Chytré děti to nedělají. Řekla, že je ten kluk hloupý. To, že jsem Rom, přece neznamená, že jsem špinavý. Chci se dobře učit, abych se mohl stát automechanikem. Věřím, že bude dobře. Mám dobrou učitelku a dobrou rodinu.

That What Doesn't Kill Me Makes Me Stronger.

I am Romany, or sort of half Romany. My mom is Romany and my dad is white. One white boy calls me names every day, “You filthy Gypsy!”

It makes me very sad. Our teacher teaches us about racism. That boy is a racist. He makes fun of me even if he doesn't know anything about me. He doesn't know that I am doing well in school, that I help with everything at home; gather-

ing wood, helping with the young children. Once I wanted to fight with him. But my teacher told me not to do it. Smart children don't do these types of things. She said that this boy is stupid. Simply because I am a Rom doesn't mean that I am dirty. I want to do well in school so that I can become an auto mechanic. I think that everything will be fine. I have a good teacher and a good family.

Michala Holubová, 12, DD a Spec. školy, Pardubice

Baba

Savore pes richtinel pre Karačoňa. O vilohi andro sklepi hine vizdobi-men. O lidos cinaven darki, všadzi šunen o koledi. Amara famelija nane dzeka vareso te kerel. Angluno agor decembriske amenge muľa e baba. Savore koleske na pařanas, ale miro dad sas hotovo, joj sas leskeri daj. Naři pařal, hoj leske odgeľa. E baba sas nasvaľi a ligendaľ la andre řpitaľa. Miřlin-đom, hoj imar avla khere, reřlam o telegramos hoj muľa. Takoj koda đives chudľam te vartinel. Avle sa amari famelija. Sako rat amen savore beřahas ke baba andro kher. E baba sas veřelo, amen savore pes kadaj bavinahas. Chalas pes, pijahas a miřlinahas pre baba. Vakerahas peske so e baba predžiđila. O terne vartinenas calo rat dži pohreboste. Amen o čhave geľam te sovel až raři. Jekh kurko phiravas ande řkola a na somas avri a unavimen, vartinahas calo rat dži tosara. Trito đives la baba paruđam. Ko Roma hin kavka, hoj vartinas – oda amaro zvikos, savore Roma oda keren. Koda đives la baba paruđam. Pre baba urđam řukar viganos, andro mochto lake diňam so rado dikhelas, diňam lake rokľa the bluza, čňa, angruřti, love, cigaretľi, kava – joj rado pijelas kava.

Pro cinteris bařavenas romaňi muzika a bařavenas savore giľa la babake-re. La baba amare Roma doprovozindaľ až ke chev, kaj la palis mukle tele. Koda đives sas bari řala. O dad phirla andro kalo the andre řala. Muřinel te dživel bi e baba. E baba predžiđila pharo dživipen. Bare berša sas andro koncentrakos. Sas lači a na sas skupo. Savore pařas, hoj e baba hiři andro nebos a jekhvar pes laha zdžaha.

Babička

Vřechno se chystá na Vánoce. Výlohy obchodů jsou vyzdobené. Lidé nakupují dárky, všude je slyšet koledy. Ale naše rodina nemá náladu něco dělat. Začátkem prosince nám umřela babička. Nikdo tomu nechtěl věřit a nejmíc byl

Lucie Hugyarová

zničený můj otec, byla to jeho maminka. Nemohl uvěřit, že mu navždy odešla. Byla nemocná a odvezli jsme ji do nemocnice. Myslela jsem, že už půjde domů, ale dostali jsme telegram, že zemřela. Hned ten den jsme začali vartovat. Sjela se celá naše rodina. Každou noc jsme všichni seděli v babiččině pokoji. Babička bývala veselá, takže my všichni jsme se tady bavili. Jedlo se, pilo a mysleli jsme na babičku. Vyprávěli jsme si, co prožila. Mladí vartovali celou noc až do pohřbu. My děti jsme chodily spát až pozdě večer. Celý týden jsem chodila jen do školy, večer jsem se nezdržovala venku, takže jsem nebyla unavená a hlídali jsme pak celou noc až do rána. Třetí den jsme babičku pochovali. U Romů je to tak, vartování je náš zvyk. Dodržují to všichni Romové. Ten den jsme babičku pochovali. Babičku jsme oblékli do krásných šatů, do rakve jsme jí uložili všechno, co měla ráda, dali jsme jí sukně i blůzu, náušnice, prsten, peníze, cigarety, kávu – ona ráda pila kávu.

Na hřbitově hrála romská muzika a hráli všechny babiččiny oblíbené písničky. Naši Romové ji doprovodili až ke hrobu, aby ji pak spustili dolů. Ten den byl strašně žalostný. Tatínek chodí v černém, nosí smutek. Musí žít bez babičky.

Babička prožila těžký život. Dlouhé roky strávila v koncentráku. Byla hodná, nebyla lakomá. Všichni věříme, že babička je teď v nebi a jednou se s ní sejdeme.

Grandmother

Everything is about Christmas. The shop windows are all decorated. People are buying Christmas presents. Everywhere one hears Christmas carols. However, our family is not in the mood to do anything at all. At the beginning of December our grandmother died. No one could believe it, and my father was the most devastated. She was his mother. He couldn't understand that she left him forever. She was ill and we took her to the hospital. I thought that she would soon be coming home, but we received a telegram that she died. That very day we started observance. The whole family came together. Every night we all sat in grandmother's room. Our grandmother was a very happy person so we all sat together and enjoyed ourselves. We ate, drank and thought about our grandmother. We told stories about what she lived through. The young watched over her until the funeral. We children were staying up until very late at night. The whole week I was just going to school. In the evening I wasn't staying outside so that I wouldn't be tired and could take part in the observance the whole night. The third day we buried our grandmother. Observance is our typical Roma habit. All Roma people keep that habit. That day we buried our grandmother. We dressed her in a beautiful dress, and put in her coffin everything she liked. We put there skirts and a blouse, earrings, money, cigarettes and coffee; she liked drinking coffee.

They played music at the cemetery, and they played all of grandmother's favorite songs. Our Roma people walked her to the grave to let her down. That day was very sad. My father is still wearing black. He has to live without grandmother. She lived through hard times. She spent many years in a concentration camp. She was kind, wasn't miserly. We all believe that our grandmother is already in heaven, and that we will meet her again.

Vladimír Pompa, 13, DD a Spec. školy, Pardubice

Romano dživipen a hinepa

Andre amari famelija but romano dživipen na likeraras. Varesaven das pačiv calo dživipen. Savore pes dikhas rado, sar andre sako famelija. Te vareko merla, rakhaha pes savore kamaratenca a mišlinas pro mulo, savore rovas

a vartinas les. Pre amare mule na pobisteras, he pro hinepa. Sako po hinepa peske pal o tañeris odlel chaben a thovel pre blaka. Vašoda, kaj amare mule tiž savorestar te chan so chas he amen.

Zajimavo hin, so pes kerel pašal o bijav. Kana šaj lel romaňi čhaj vera? Oda nane phares. Bešel peske pro stolkos. Te pes dotkñinel e pindrenca phuvatar, ta šaj džal romeste.

Devla, arakh romano dživipen. Andro amaro dživipen polokes našavel. Hin bari chiba, zaležinel igen pro Roma, či likerna peskri kultura pre aver generacia.

Romský život a svátky

V naší rodině romské tradice moc nedodržíme. Některé ale držíme celý život v úctě. Všichni se máme rádi, jako v každé rodině. Když někdo umře, sejdeme se se všemi přáteli, všichni pláčeme a hlídáme ho. Na své mrtvé nezapomínáme, ani o svátcích. Každý si o svátcích odebere z talíře trochu jídla a položí ho za okno. Proto, aby si naši mrtví mohli dát k jídlu to, co máme my.

Zajímavé jsou zvyky svatební. Kdy se může romská dívka vdát? To není těžké. Sedne si na židli. Když se dotkne nohama země, může se vdát.

Bože, zachraň romské zvyky. Z našeho života se pomalu vytrácejí. Je to velká chyba, záleží hodně na Romech, jestli dochovají svou kulturu pro další generaci.

Roma Life and Holidays

In our family we don't really observe Romany traditions. Some, however, we honor for our whole lives. We love each other as in every family. When someone dies we meet with all our friends. We all cry and watch over the deceased. We don't forget our dead even during the holidays. At the holidays we all take a bit of food from our plates and place it at the window. This is so that our dead can have the same to eat that we have.

Our wedding traditions are very interesting. When can a Roma girl marry? That's not complicated. She sits on a chair. As soon as her feet reach the floor she can marry.

God save our Romany traditions. They are slowly disappearing from our life. It is a big mistake, and it is up to the Roma people if they will preserve their own culture for the next generations.

Miri famelija

Hin mange 12 berš, uřilom Piskoste, miri daj pes vičinel Zlata Ferencová, miro dad pes vičinel Eliáš Ferenc. Hin man duj pheňa. Jekh pes vičinel Martina, hin lake 8 berš a odi aver pes vičinel Jolanka a hin lake 7 berš. Mira dake hin 29 a le dadeske 30 berš. Me som paš e baba th'ó papus. Jon man bararde avri. Bešas andre bitovka, hin amenge mištes. Miro suno hin, hoj te avav furt paš e baba th'ó papus. Ča odoj kamav te hel. Phirav andre 6. trida, andre zvláštno škola. But pes mange ode pačinel. Ke amende sas e rjaditelka the e učitelka te dikhel.

Phiras ke bibi the ko kak. Tiž Libercoste, he andro Louny. Libercoste samas andre jekh škola, sar sovas pro Jizerské hory andre chatka. Sas mange ode mištes, phirahas pro plavečaki, andre zologicko, andre khangeri pro puřos, Jablonciste pro heři.

But pes mange pačinas, ale sas jekh chiba, že furt rovavas, bo mange chibinlas e daj o dad a tiž e baba o papus. Naštik man doužarďom sar džava khere. Sar somas imar khere, tak kamavas te džal pale, ale somas bachtali, hoj som khere la daha le dadeha. Mri daj man diñas love a geľom avri pal o mire. Dikhľom mira sesterňica. Somas rado, hoj la dikhav, aľe so hin te odoj man dukhal o jilo pal miro papus. Hino andre harešta, but mange chibinel a kamav les te dikhel. Ale so pes del te kerel, mek te užarel a sar avla, dava pre leste pozor hoj nič te na kerel a imar les ňikhaj na mukava.

Moje rodina

Je mi 12 let, narodila jsem se v Písku, moje matka se jmenuje Zlata Ferencová, tatínek je Eliáš Ferenc. Mám dvě sestry. Jedna se jmenuje Martina, je jí 8 let, a ta druhá se jmenuje Jolanka a je jí 7 let. Mámě je 29 a tátovi 30 let. Žiju u babičky s dědou. Vychovali mě oni. Bydlíme v bytovce, je nám dobře. Sním o tom, že budu pořád u babičky s dědou. Jenom tam chci být. Chodím do 6. třídy, do zvláštní školy. Moc se mi tam líbí. Paní ředitelka i paní učitelka byly u nás na návštěvě.

Jezdíme k tetě a strejdovi. Také do Liberce a do Loun. V Liberci jsem byla v jedné škole, spali jsme v Jizerských horách v chatičce. Bylo mi tam dobře, chodili jsme na plavečák, do zoologické, do kostela na pouť. A do Jablonce na hory.

Hodně se mi tam líbilo, ale mělo to jednu chybu, že mi tam hodně chyběli rodiče a babička s dědou. Nemohla jsem se dočkat, až pojedu domů. Když už

jsem byla doma, chtělo se mi vrátit se, ale zase jsem byla šťastná, že jsem doma s rodiči. Maminka mi dala peníze a odjela jsem za příbuznými. Viděla jsem se se sestřenicí. Byla jsem ráda, že ji vidím, ale co naplat, když se mi tam stýská po dědečkovi. Je ve vězení, hrozně mi chybí a chtěla bych ho vidět. Ale co se dá dělat, ještě musím čekat a jak se vrátí, tak na něj dávat pozor, aby nic neprovedl. Už ho nikdy neopustím.

My Family

I am twelve years old. I was born in Písek. My mother is Zlata Ferencová, my father is Eliaš Ferenc. I have two sisters. One, Martina, is eight, and the other one, Jolanka, is seven. My mother is 29 and father 30 years old. I live with my grandparents. They brought me up. We live in a socialist housing block and we are fine. I dream that I will live with my grandparents forever. I want to only be with them. I attend the sixth grade of a special remedial school. I enjoy it very much. Both our principal and teacher visited us at home.

We also go to visit my aunt and uncle in Liberec and Louny. In Liberec I was in one school. We slept in a small tourist cabin in the Jizerske Mountains. I liked it very much. We were going to the swimming pool, the zoo, to the church fair and to Jablonec to the mountains.

I liked it over there very much, but there was one problem. I missed both my parents and grandparents there, and I could hardly wait to go home. When I was at home I felt like returning there, but I was happy that I was with my parents at home. My mom gave me some money and I left to my relatives. I met my cousin and was glad to be with her, but what's the use when I always miss my grandfather. He is in jail. I miss him very much and I'd like to see him again. I have to wait, and as soon as he is back I have to keep an eye on him so that he won't do anything bad. I'll never leave him again.

Michael Sivák, 12, ZvŠ, Vítkov

Karačoňakero mačho

Jevkar pre Karačoňa e daj tavelas salatos grufendar. Tavelas the aver chabena. Palis chistinlas pro skamina všelijaka chabena the o cukrovis. Sar esas sa kerdo he richtimen, o čhavo phenel le dadeske: „Dado, amen zabisterđam te cinel le mačhes.“ No he pre karačoňa o sklěpi zarimen. O dad phendas: „Čhavoreja, oda nič, džaha amenge le mačhes te chudel.“ Dogele paš o na-

jpašader pañi, čingerlas avri chev a čhidās andre e dori kaj te chudel le mačhes. Užarlas maj jepaš ora. A jevkar e dori cvrkñindas. A o dad crdelas so najbuter, až le mačhes crdñas avri. So nadikhel – o mačo somnakuno. Mišlinlas, hoj les o jakha diliñaren. Ale jov čačes chudñas somnakune mačhes. O mačo prediña duma a phendās: „Te man mukeha, avla tut koda, so kameha.“ O dad phenel: „Avlom te chudel mačhes, ča jekhes.“

„Te kames, me tut les dava.“

Pañis dikhel, hoj o mačo hino odoj.

„Mek bi kamavas but chaben pre Karačoña perdal mire čhavore.“

Mek phenda o dad: „A tu so kames, čhavoreja?“

O čhavo phenel : „Lače darki he bacht he sastipen.“

U avel khere u phenel: oda nejšukareder Karačoña perdal o calo svetos. Chale o chaben, pile, dine penge o darki he gele te sovel.

Esas oda bachtali karačoña.

Vánoční kapr

Jednou na Vánoce maminka připravovala bramborový salát. Děkala i jiná jídla. Pak na stůl nachystala všelijaké dobroty a cukroví. Když bylo všechno hotové, syn povídá otci: „Tati, vždyť jsme zapoměli na rybu.“ Došli k vodě, vykopali díru v ledu a hodili do ní udici, aby chytili rybu. Čekali snad půl hodiny. Pak se šňůrka začala klepat a tatínek vytáhl rybu. Co ale nevidí – ryba je zlatá. Myslel si, že ho oči klamou. Ale opravdu chytil zlatou rybu. A ryba promluvila, řekla: „Když mě pustíš, budeš mít, co budeš chtít.“ Tatínek řekl: „Přišel jsem chytit aspoň jednu rybu.“

„Když chceš, já ti ji dám.“

Pak vidí, že ryba je tam.

„Ještě bych si přál mít na Vánoce hodně jídla pro své děti.“

A ještě se zeptal otec: „A co si přeješ ty, chlapče?“

Chlapec řekl: „Hezké dárky a štěstí a zdraví.“

Přišli domů a tam byly ty nejkrásnější Vánoce na světě. Snědli jídlo, napili se, rozbalili si dárky a šli spát.

Byly to šťastné Vánoce.

Christmas Carp

Once at Christmas my mom was making potato salad. She made other food as well. She then set the table with all sorts of goodies and cookies. When everything was ready the son said to his father, “why, we’ve forgotten the fish.” They went to the water, made a hole in the ice and cast in a hook so that they would

catch a fish. They waited about half an hour. The line began to bob up and down and dad pulled out a fish. But what do they see? A fish golden. He thought that his eyes were playing tricks on him. He really caught a golden fish. The fish began to speak. It said, "If you let me go you will receive what ever you wish for." The father said, "I came here to catch at least one fish."

"If you want, I will give you that."

The father then saw that the one fish was there.

"I would also like to have lots of food for Christmas for my children."

Then the father asked his son, "And what would you like my son?"

His son answered, "Nice presents and health and good fortune."

They went home and waiting for them was the most beautiful Christmas ever. They ate, drank, unwrapped gifts and then went to bed.

It was the happiest Christmas ever.

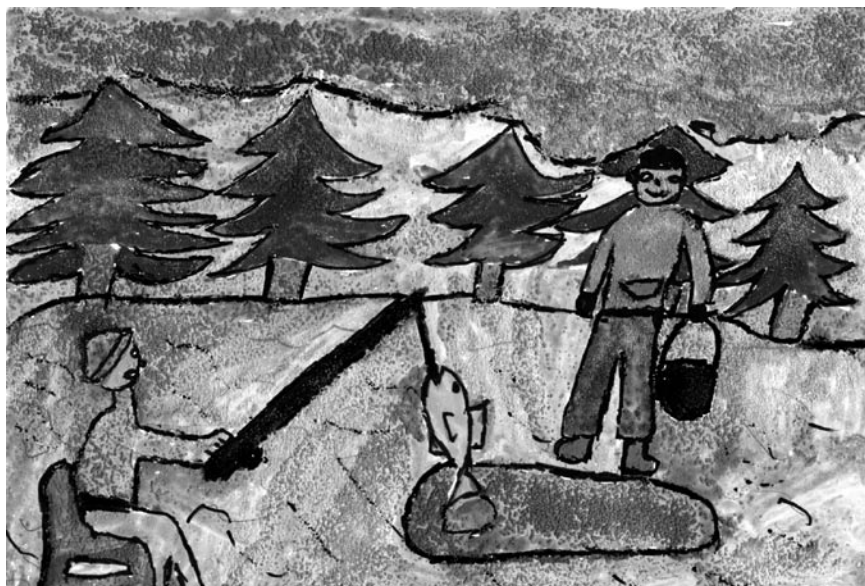
Lukáš Mižigár, 12, ZvŠ, Velké Heraldice

Miri fajta

Kamavas bi ča te pisinel, somas khere, soske pes dochudľom andro čavorikano kher.

Dživahas sar lachi familija. Me, e daj, o dad. Palis sar mange has kavka šov berš, man miri daj marelas ča vaš oda, hoj man has ča čeporo melalo svedros. Čačes na džanav, soske man marelas. Somas mardo vaš ňisoske. O dad man ňigda na marelas. Rado man dikhelas, buteder rado sar miri daj. O dad čhidžas e daj avri andal o kher. Oja rači me igen rovavas, palis ča kamavas, kaj te avel feder. Pre aver džives geľas e daj pal mande, ča kaj te la o dad mukel khere.

Sar me somas kavka mardo, koda džives geľom andre škola rovibnaha. E rechtoru zbačindžas, hoj rovav, phučľas mandar soske rovav. Phendžom, hoj man khere maren. A palis phiravas andre škola mardo dodžikana na čhidžas miro dad la da avri andal o kher. Kavka has duj džives. Palis vaš ma avľas varesavi gadži, phendžas mange, hoj džav andro čavorikano kher. Akana man ehin šov berš nevo dad. Na džanav, sar pes ke leste dochudľom. Miro nevo dad kerel pro maľi. Phirel le traktoriha. Ke daj phirav pro prazňini. Phirav kamaratenco pro vileti a phirav pal e bibi ke Ostrava. Kamavas bi te phirel pal miro nevo dad sar avava he baro. Som rado, hoj man ehin kaj te phirel.

Michael Sivák

Sar man avla miri familija, kamav, kaj man te avel duj čhave a kamav par-
ña džuvla, kaj la te avel godži a rado te dikhel amare čhaven. So kerdžomas
me kaj mire čhave pes te na dochuden sar me? Diňomas len andro sportovna
the zajmova kružki.

Moje rodina

Chtěl bych jen popsat, jak to, když jsem byl doma, že jsem se dostal do dět-
ského domova. Žili jsme jako dobrá rodina. Já, matka, otec. Potom, když mi bylo
asi tak šest let, mě matka hodně bila – třeba za to, že mám trochu špinavý svetr.
Opravdu nevím, proč mě bila. Byl jsem bit pro nic za nic. Tatínek mě nikdy ne-
bil. Měl mě rád víc, než moje máma. Otec vyhodil matku z domu. Tu noc jsem
hodně plakal, pak jsem už jen chtěl, aby bylo líp. Druhý den přišla máma za
mnou, aby ji táta pustil domů.

Když jsem byl tak zbitý, šel jsem do školy s pláčem. Učitelka si všimla, že bre-
čím, a ptala se mě proč. Řekl jsem, že mě doma bijou. A pak jsem chodil do školy
zbitý denně, dokud táta mámu nevyhodil z domova. Uběhly dva dny. Potom pro
mě přišla nějaká gádži, řekla mi, že jdu do dětského domova.

Teď už mám šest let nového tatínka. Nevím, jak jsem se k němu dostal. Můj nový táta je zemědělec. Jezdí s traktorem. K matce jezdím na prázdniny. Jezdím s kamarády na výlety a jezdím taky za tetou do Ostravy. Chtěl bych jezdit se svým novým otcem, až vyrostu. Jsem rád, že mám kam jezdit.

Až budu mít vlastní rodinu, chtěl bych mít dvě děti a manželku chci bílou, aby měla rozum a měla ráda naše děti. A co bych dělal já, aby moje děti nedopadly jako já? Dal bych je do různých zájmových a sportovních kroužků.

My Family

I would like to explain how it is that when I was home, I was placed in an orphanage. We lived as a good family; me, my mother and father. Later, when I was about six years old my mother often beat me; for example if my sweater was a little bit dirty. I really don't know why she beat me. I was beaten for no reason. My dad never beat me. He loved me more than my mother. My dad threw my mother out of the house. I cried all of that night and then I just wanted everything to be better. The next day my mom came to me so that my dad would let her back in the house.

When I was so badly beaten I went to school crying. My teacher noticed that I was crying and asked me why. I said that they beat me at home. And then I went to school everyday beaten so long as my dad would not throw my mother out of the house. Two days went by and then some Gadje came for me and told me that I am going to an orphanage.

Now for the last six years I have a new dad. I don't know how I came to him. My new dad is a farmer. He drives a tractor. I see my mother at vacation time. I go for trips with friends and also visit my aunt in Ostrava. I would like to work with my new dad when I grow up. I am happy that I have places to visit.

When I will have my own family I would like two children and a white wife so that she would be sensible and love our children. What I wouldn't do so that my children don't end up like me. I would put them into various interesting and sports clubs.

Lenka Kundrová, 13, ZvŠ, Vsetín

Miri famelija

Hin mange 12 berš a som andal e neuplno rodzina. Miri daj hin andal e bari famelija, has calkom 18 phrala the pheňa. E baba the o papus mek

Kristína Kováčová

dživen, has ajse lače, hoj me, miri daj o phral e pheñ odoj bešas. Mire dades na prindžarav, ča džanav, hoj hino Vietnamcos. Kaj bešel, na džanav. Hin man mek phral the pheñ a dikhav len fejs rado. La Katrinkake hin 6 berš a lakro dad bešel pro Slovensko a tiž pal late na phirel. O najcinkeder phral pes vičinel Adrian a hin leske duj berš a leskro dad hin Afgancos. E daj les prindžardža andre Anglija.

Amen samas tiž andre Anglija a mangahas o azil. Andre Anglija has akor miri famelija the o Roma khatar e Vsetina. Libisafolas pes mange odoj. Ale has amenge odoj phares, najbuter pal e baba the pal o papus. E daj peske uvedomindžas, hoj hine phure a mušinen pes furt pal varekaste te starinel. Na ča pal o vlastne čhave ale the pal la čakere čhave, bo sar jon has calkom ciknore, mułas lenge e daj, tiž la babakeri čaj.

Najbuteder amen dukhalas, kaj la dakri pheñ mułas ipen pe Karačoňa. A tiž amen dukhalas, hoj mire duj bratrance has fetimen a o Igoris murdardžas le Romañis. Pałis o Igoris denašla, ale pałis korkoro avłas, prihlasindža pes a bešel. Pałis so pes pal leste e baba starinlas, oda has aver bratrance, murdardžas pes vaš e peskri romñi, hoj les mukła. Gełas po koleji a has fetimen. Bešlas peske a pregełas les e mašina.

Koda has imar pre baba but a e daj pes rozhodnindža, hoj pes pal e baba a papus starinla a hoj lenge keraha bachtaleder dživipen. Dikhas pes cali rodina fejs rado a kaleha, hoj lačhes sikhľuvav, šegetinav khere a lačhes man likerav, džanav, hoj e daj rado, a avava kajsi furt.

A fejs bi kamavas te avel fotomodelka.

Moje rodina

Je mi 12 let a jsem z neúplné rodiny. Moje matka je z veliké rodiny, bylo jich celkem 18 sourozenců. Děda s babičkou ještě žijou, byli tak hodní, že nás u sebe s maminkou, bratrem a sestrou nechali bydlet. Otce neznám, jen vím, že je Vietnamec. Kde bydlí, nevím. Mám ještě bratra a sestru a mám je hodně ráda. Katrinca je 6 let a její táta bydlí na Slovensku a taky za ní nejezdí. Nejmladší bratr se jmenuje Adrian a jsou mu dva roky a jeho táta je Afghánc. Máma ho poznala v Anglii.

My jsme byli taky v Anglii a žádali o azyl. V Anglii byla tenkrát moje rodina a Romové ze Vsetina. Líbilo se mi tam. Ale stýskalo se nám tam, nejvíc po babičce a dědovi. Máma si uvědomila, že jsou staří a musí se pořádkem o někoho starat. Nejen o vlastní děti, ale i o děti své dcery, protože když byly úplně maličké, umřela jim matka, taky babiččina dcera.

Nejvíc nás zarmoutilo, že mamčiná sestra umřela právě na Vánoce. A taky nás bolelo, že moji dva bratrance se zfetovali a Igor zabil Romana. Igor pak utekl, ale nakonec se vrátil, přihlásil se a šel sedět. Potom se zabil další bratranec, co se o něho taky starala babička, zabil se kvůli ženě, že ho opustila. Šel ke kolejím a byl zfetoovaný. Sedl si a přejel ho vlak.

To už bylo na babičku dost a matka se rozhodla, že se o dědu s babičkou bude starat a že jim připravíme šťastnější život. Máme se celá rodina moc rádi a já vím, že tím, že se dobře učím, pomáhám doma a dobře se chovám, dělám mámě radost. A budu taková pořád.

Hodně bych chtěla být fotomodelkou.

My Family

I am 12 years old and I am from a broken family. My mother is from a large family. There were a total of 18 brothers and sisters. My grandma and grandpa are still alive. There are so many of them that my mother's brother and sister live with us.

I don't know my father. I only know that he is Vietnamese. I don't know where he lives. I have a brother and sister and I love them very much. Katerina is six and her father lives in Slovakia and he doesn't visit her. My youngest brother is named Adrian and he is two years old and his father is Afгани. My mother met him in England.

We were also in England and we applied for asylum. At that time my family was in England with Roma from Vsetin. We liked it there. But we were homesick there and most of all we missed our grandma and grandpa. Mom realized that they are old and that they must always take care of someone. Not only their own children but also their daughter's children because when they were very young their mother died also grandma's daughter died.

What really made us sad was that mom's sister died at Christmas. It also hurt us that my two brothers-in-law took drugs and Igor killed Roman. Igor then ran away but returned and turned himself in and is now in prison.

Then another brother-in-law whom my grandmother took care of killed himself. He killed himself because of a woman who left him. He was on drugs and went to the railroad tracks. He sat down and a train ran him over.

This was too much for grandma and mom decided that she will take care of grandma and grandpa and make a happier life for them. We love each other very much in our family and I know that I do well in school, I help at home, behave well and make my mom happy. And this is how I will always be. I would very much like to be a fashion model.

Sostar ačhilom zoraleder

Vičinav man Tomáš a hin mange 12 berš. Som najcikneder andal e rodina. Hin man štar bareder pheňa a hine veradune. Me bešav la daha le dadeha, ale naštik bisterav, hoj ke amende bešel miro sinovcos. Les peske e daj chudlas igen rado te dikhel a iľas les andre vlastno peča. Ale the avka miri pheň les na kamelas.

O Robin sar ke amende avľas, has bengiňalo a na šunelas la da. He te hino kajso, the avka les rado dikhav. But pes halasinas, maras, ale furt pes rado dikhas. Kada hoj pes manca marel, hin vaš oda, hoj hino pal peskro dad.

Preačhilas man imar kada te bavinel. Furt pe leste te žalinel a te mukel pes lestar te marel. Chavas pe leste choľi a phendžom mange, hoj les mušnav te lel sar phrales.

Dodžanľom man, hoj egzistinel kurzos karate pre Vsetina. Fejs pes mange odoj libisaľol. O treneris has fejs lačo a sikhľarlas amen, hoj pes lačhes te likerlas. Lačhes sikhľuvav a som po 1. stupňos kiu. Miro oďilos furt varekaj phiras po zavodi karate a birindľom te resel fejs lačo pervo than po majstrovstva ČR – kategoria cikne čhave.

Arakhľom, hoj dživesestar, sar man sikhľilom te marel, imar hin man le Robinostar smirom. O Robin pes feder likerel a imar pes na maras. Imar leske na mušinas te phenel so te kerel.

Palikerav mire treneriske – vičinel pes Radek Kleib – the le kamaratenge andal o karate. Dav len fejs pativ, hoj man paš peste ile a na vadinel lenge, hoj som Rom.

Co mě posílilo

Jmenuju se Tomáš a je mi 12 let. Jsem nejmladší z rodiny. Mám čtyři starší sestry, jsou už vdané. Bydlím s rodiči, ale nesmím zapomenout, že u nás bydlí můj synovec. Jeho si maminka moc oblíbila a vzala si ho do vlastní péče. Moje sestra ho stejně neměla ráda.

Když k nám Robin přišel, byl hrozně zlobivý a mámu neposlouchal. Ale i když je takový, mám ho rád. Hodně se hádáme a pereme, ale máme se rádi. Pere se se mnou, protože je po svém otci.

Přestalo mě to už bavit. Pořád na něj žalovat a nechat se od něho bít. Byl jsem na něj už dost naštvaný a řekl jsem si, že ho musím brát jako bráču.

Dověděl jsem se, že ve Vsetíně existuje kurz karate. Moc se mi tam líbí. Trenér je moc příma a vždycky nás učil, abychom se hezky chovali. Dobře se učím a už jsem na 1. stupni kiu. Pořád jezdím s oddílem na závody v karate a získal jsem už hezké první místo na mistrovství ČR v kategorii mladších žáků.

Zjistil jsem, že od chvíle, kdy jsem se naučil prát, mám od Robina pokoj. Robin se chová líp a už se nepereme. Už mu nemusíme říkat, co má dělat.

Děkuju svému trenérovi Radku Kleibovi a kamarádům z oddílu. Moc si jich vážím, že mě vzali mezi sebe a nevadí jim, že jsem Rom.

What Makes Me Stronger

My name is Tomáš and I am twelve years old. I am the youngest in the family. I have four older brothers and they are all married. I live with my parents but I shouldn't forget that my nefew lives with us. My mother took a strong liking to him and took him in to take care of him. My sister didn't like him.

When Robin came to us he was very difficult and didn't listen to my mom. But even if that is what he is like I still love him. We argue and fight alot but we love each other. He fights with me because he is like his father.

I had had enough of it, though. I always needed to tell on him for something or let him hit me. I was extremely angry with him and I simply said that I have to accept him like a brother.

I learned that a karate course is offered in Vsetin. I really like it there. The trainer is great and he always teaches us to behave well. I am doing well there and I am already on the first level of kio. I am always going with our class to karate tournaments and I finished in first place in the Czech Republic Youth Championships.

I realized that from the moment that I learned how to fight, Robin doesn't bother me anymore. Robin behaves better and we no longer fight. I no longer have to tell him what he should do. This is thanks to my trainer Radek Kleib and my friends in the class. I really respect them and they accepted me and it doesn't matter to them that I am a Rom.

Pavel Mica, 11, ZŠ, Brno

Amari opica Girra

Jekhvar pes e daj o dad dohodňinde, hoj džaha pre dovolenka kijo baro paňi, moros. Savore beščam andro pherdo motoris a džas. Džas, džas a jekhvar andre varesoste o dad pekľa. O dad the e daj peske olestar nič na

kerde. Has oda varesavi opička. Amen doavlam kijo moros. O dad the e daj gele te mangel andro hotelis o sobi, a amen pes gelam te predžal. Sar samas avri, diklam la opica. Igen la kamavas, ta phučlom la datar, či šaj mange la mukav. Duminavas savo lake dava nav. Avlas mange pre godi Girra. E Girra has amenca calo kurko. Sar džahas khere, ilom manca the la Girra.

Miro phral o Markus bavinel hokej, ta jekhetane pre dvora korčulinahas, kaj lačhes te bavinel. Has amen hokejki the pukos a e Girra bavinelas amenca. Thodžom lake pro pindre o korčuli a joj korčulinelas amenca. E Girra bavinelas feder sar amen dujđzene. Sar has o zapasis, o dad the e daj avle amenca te dikhel sar o Markus bavinel. Bavinelas o timos FC ROMA – FC GADŽE. O gadže bavinenas feder sar o Roma. Avribavinenas 3:1 ale le Markus faulinelas, pełas a phagla peske o pindro. O zapasis sas andre televizija a e Girra upre dikhelas. Sar dikhla sar bavinelas, kamelas amenge te pomožinel, kaj te bavinelas avri amen. Sar o treneris dikhla la opica, has prekvapinen, kaj kamel te bavinel. Dine la pro pindre korčuli, helma pro šero, the hokejka. Chudlam te bavinel la opicaha. Sa o manuša chudle te asal, ko bavinel. E opica bavinelas igen lačhes, pro korčuli džanelas feder sar amen. Has la pro dresos numeros 10 a bavinelas avka lačhes, hoj bavindžam avri. O Roma

Tereza Pribyšová

10:5 sar o gadže. O goli sa diña e Girra. O dad the e daj esas rado, hoj amen avribavindžam. Sa amenge igen čapkinenas a najbuter e daj the o dad.

FC Roma – 10:5

Naše opice Girra

Jednou se naši dohodli, že pojedeme na dovolenou k moři. Všichni jsme nasedli do auta a jedeme. Jak tak jedem, tatínek do něčeho narazil. Rodiče si z toho nic nedělali. Byla to nějaká opička. Dojeli jsme k moři. Tatínek s maminkou šli objednat hotel a my se šli projít. Když jsme byli venku, viděli jsme tu opici. Moc jsem ji chtěl, tak jsem se zeptal maminky, jestli si ji mohu nechat. Přemýšlel jsem, jaké jí dám jméno. Napadlo mne, že Girra. Girra s námi byla celý týden. A když jsme jeli domů, vzal jsme si s sebou i Girru.

Můj bratr Marek hraje hokej, tak spolu na dvoře bruslíme, aby hrál dobře. Máme i hokejky a puk a Girra teď hrála s námi. Dal jsem jí na nohy brusle a ona bruslila s námi. A Girra hrála líp než my s bratrem! Když byl zápas, šli se s námi rodiče podívat, jak to Markovi jde. Hrál tým FC Romové a FC Gádžové. Gádžové hráli lépe než Romové. Vyhrávali 3:1, ale Marka faulovali, upadl a zlomil si nohu. Zápas přenášela televize a Girra se na to koukala. Když viděla, jak hrajeme, chtěla nám taky pomoci vyhrát. Dali jí na nohy brusle, helmu na hlavu a hokejku. Začali jsme hrát s opicí. Všichni lidi se začali smát, kdo to hraje. Opice hrála moc hezky. Na bruslích uměla líp než my. Na drese měla číslo 10 a hrála tak dobře, že jsme vyhráli. Romové 10:5 nad gádži. A všechny góly dala Girra. Tatínek a maminka měli ohromnou radost, že jsme vyhráli. Všichni nám hodně tleskali a nejvíc maminka s tatínkem.

FC Romové – 10:5

Our Monkey Girra

Once our parents decided that we will go to the sea on vacation. We all got into the car and went, but dad hit something in the road. Our parents didn't do anything about it. It was a monkey. We continued on to the sea. Mom and dad went to arrange a hotel and we went for a walk. When we were outside we saw the monkey. We wanted him so badly so we asked mom if we could keep him. I thought about what to name him. I thought of Girra. Girra was with us the whole week. When we went home we took Girra with us.

My brother Marek plays hockey. We skate together in the courtyard so that he would skate well. We have hockey sticks and a puck and Girra played with us. I put skates on his feet and he skated with us. Girra played better than me and my brother! When there was a game our parents went to watch to see how

Marek is doing. The teams FC Roma and FC Gadje played. Gadje played better than the Roma. They were winning 3:1 but they fouled Marek and he fell and broke his leg. The game was covered by television and Girra was watching. When he saw how we were playing he wanted to help us win. They put skates on his feet, a helmet on his head and gave him a hockey stick. Our monkey played very well. He could skate better than we could. He wore number ten on his jersey and he played so well that the Roma beat the Gadje 10:5. Girra scored all of the goals. Dad and mom were extremely happy that we won. Everyone clapped for us, but mom and dad clapped the loudest.

FC Roma – 10:5

Jaroslava Dunková, 11, ZvŠ, Kralupy nad Vltavou

Baro paňi

Avľa pre amende baro paňi, o nipos pes igen daralas, amare phure daja phenen, hoj o nipos nane lačho, ta o Devloro pre lende mukľa kiňa. Aľe amen džanas, že oda nane čačo, že oda kerel o počasí. Amara fajta tiš zachudľa, igen pes darahas, ke amende sas 3,5 m paňi. Prethode amen pre ubitovňa, kaj sam imar buter sar duj čhon. Imar som rado, hoj avaha khere, imar na kamás te zadživel, oda sas phuj.

Povodeň

Přišla k nám povodeň, lidé se hrozně báli, protože naše babičky říkají, že lidé jsou zlí, tak na ně Bůh seslal trest. Ale my víme, že to není pravda, že je to vlivem počasí. Naši rodinu to taky postihlo, bylo u nás 3,5 metru vody. Přestěhovali nás na ubytovnu, kde jsme už přes dva měsíce. Už jsem ráda, že půjdeme domů, už bych to nechtěla zažít, bylo to strašné.

The Flood

The floods came and people were very scared because our grandmothers said that people are bad and that God is punishing them. But we know that it isn't true and that it is only the influence of the weather. It also effected our family. There were three and a half meters of water. We were moved to a hostel where we have been for more than two months. I am happy that I am gong home. I wouldn't want to experience it again. It was terrible.

III. kategorie

Arnošt Kima, 15, ZvŠ, Velké Heraltice

Miri fajta

Vičinav pes Arnošt a som Rom. Ehin mange 15 berš a phenava tumenge pal e miri famelija. Has mange deš berš the miri fajta chudñas te bikenavel o drogi, nekbuter heroinos. Oda has baro džungipen. Miri baba peske na diñas te phenel a me našti nič keravas vaš oda, hoj somas mek ciknoro. A na has man godži. Te bi pes ačholas akana, kole drogi čhidžomas avri. Mira biba hin ochto čhave, tiž bikenavenas o drogi. Miri daj tiž bikenavelas. Akana bešel, chudłas pandž berš a me som andro čhavorikano kher. Kamav, kaj te miri fajta pes zmeñinel. Ňiko mange na pisinel, ča e daj. Mek bi kamavas, kaj mire čhave kavka Ňikda te na doperen, kaj pes lačhes te sikhlon. Sar miri fajta bikenavelas o drogi, tiž čorenas značkova spreji, uraviben, sa, sa so bi pes delas palis lačhes te bikenel. Mira babake ehin 63 berš, tiž hiñi phandli. La penziatar na delas le papuske o love. O papus mułas ča vaš miri baba, narado la dikhav. Imar peske zvikñindžom, ehin imar olestar pandž berš. Som rado andro čhavorikano kher. Kodoj mange nič na chibinel. Hin man miri kapela „Gipsy čhave“. Džanav te gilavel, te bašavel pro varhani, som peha spokojno. Ča mange vadinel, te hin bare prazñini, o čhave džan khere. Oda mange but but vadinel. Miro pribehos imar končínava. Ča kamav, kaj miri fajta pes te zmeñinel, sar avna andal e bertena.

Moje rodina

Jmenuji se Arnošt a jsem Rom. Je mi 15 let a řeknu vám o své rodině. Bylo mi deset let a naše rodina začala prodávat drogy, hlavně heroin. Bylo to hrozné svinstvo. Moje babička si nedala říct a já jsem nemohl nic dělat, protože jsem byl moc malý. A neměl jsem tolik rozumu. Kdyby se to stalo dneska, ty drogy bych

vyházel. Moje teta má osm dětí, taky prodávala drogy. Moje máma taky prodávala. Teď sedí, dostala pět let a já jsem v dětském domově. Chtěl bych, aby se moje rodina změnila. Nikdo mi ani nepíše, jen máma. Ještě bych chtěl, aby moje děti takhle nikdy nedopadly, aby se dobře učily. Jak moji příbuzní prodávali drogy, taky kradli značkové spreje, oblečení, všechno, co by se dalo dobře prodat. Mojí babičce je 63 let, taky je zavřená. Nedávala dědovi z důchodu peníze. Děda umřel jen kvůli babičce, nemám ji rád. Už jsem si zvykl, je to už pět let. Jsem rád v dětském domově. Nic mi tam nechybí. Mám tu svoji kapelu „Gipsy čhave“. Umím zpívat a hrát na varhany, jsem se sebou spokojený. Jen mi vadí, když jsou prázdniny, že děti odjíždějí domů. To mi hodně moc vadí. Už skončím svůj příběh. Jen chci, aby se moji příbuzní změnili, až vyjdou z vězení.

My Family

My name is Arnošt and I am a Rom. I am 15 years old and I will tell you about my family. I was ten years and our family began selling drugs, mainly heroin. It was really fucked up. It wasn't possible to tell my grandmother and I couldn't do anything because I was little. Besides I didn't have that much sense. If it were to happen today I would throw the drugs away. My aunt has eight children and she also sold drugs. My mother also sold drugs. She is now behind bars. She got five years and I am in an orphanage. I would like my family to change. No one even writes to me, just my mom. I don't want my children to end up like this. I want them to do well in school. The way that my relatives sold drugs they also stole expensive perfumes, clothing; anything that would sell well. My grandmother is 63 years old. She is also locked up. She didn't give grandpa money from retirement. Grandpa died because of grandma. I don't like her. I am used to it now. It's been five years. I am happy in the orphanage. I have everything here. I have my own band "Gypsy čhave". I can sing and play the Hammond organ. I am satisfied with myself. The only thing is that it bothers me when we have vacation, that other children go home. That really bothers me. I will finish my story now. I only want my relatives to change when they get out of prison.

Petra Fafejtová, 15, DD a Spec. školy, Nymburk

Miri famelija

But šunas, hoj gadžikaňi famelija peske lel pre vichova romane čhaven. Mišlinen, hoj oda šaj avel the visares? Hej, šaj. Šunen miro dživipen.

Ufifom andre gadžikaňi famelija. Bešavas la daha le dadeha the le phurede phraleha Pribramoste. E daj sas nasvaľi pre cukrovka. But pašlolas pal o špitali. Mek adaďives dikhav kodi rat, sar la da ľigende andre špitala. Kerdila lake igen phujes. Avľa o doktoris a ila la peha. Aver ďives geľam pal e daj. Andre špitala o doktoris kamelas te vakerel le dadeha. Phendža leske, hoj la dake nasvalo o jilo. Jekhe kurkeha e daj muľa. Pametinav mange oda pharipen andro jilo. Na džanavas mange te predstavinel o životos bi la dakero. Sas mange akor ochto berš, calo dživipen mange zmenisaľiľa.

Jekh ďives pal o meriben la dakero aviľa e bibi le kakoha. O kakos sas phral la dake, e bibi hiňi romaňi. Phende amenge, hoj šaj bešav paš lende. Pal varesavo časos man ile vlastnonake. O dad the o phral man na kamenas aňi te dikhel. Šov berš len na dikhľom. Andre miri bibi arakhľom mira dajora. Rado la dikhav. Miri aver famelija mange igen pre dzeka. Bešav pro gavoro andro cikno kheroro la baraha. Maj man esas trin phrala a jekh pheň the rikono. Miri aver daj pes starinel pal savorende. Hiňi buľakeri the štironejileskeri. Phirel andre bufi. But phiras la daha le dadeha pal e baba the pal o papus Taboriste. Oda la dakere daj the dad – romane. Oda bari famelija a savore man ile paš peste, sar te uľomas lengeri vlastno čhaj. Igen len rado dikhav a najbuter la da. Vlastno daj man imar nane, muľa mange sar somas cikňori. Sar pes phenel o lav „daj“, predstavinav mange mira avra da, so pes mandar starinel sako ďives.

Daje, igen tut kamav a paľikerav tuke vaš savoro, so perdal mande keres sako ďives a rado man dikhes. Jekhvar tuke savoro dava pale.

Paľikerav tuke.

Moje rodina

Často slyšim, že si gádžovská rodina vezme na výchovu romské děti. Myslíte si, že to může být i naopak? Ano, může. Poslechněte si o mém životě.

Narodila jsem se v gádžovské rodině. Bydlela jsem s rodiči v Příbrami. Maminka byla nemocná, měla cukrovku. Často ležela v nemocnici. Ještě dnes vidím tu noc, co ji odvezli do nemocnice. Udělalo se jí špatně, přijel doktor a vzal ji s sebou. Nazítří jsme šli maminku navštívit. V nemocnici chtěl doktor mluvit s otcem. Řekl mu, že maminka má nemocné srdce. Za týden nám maminka umřela. Pamatuji si tu tíhu na srdci. Neuměla jsem si život bez maminky představit. Bylo mi tehdy osm let, celý život se mi změnil.

Den po smrti maminky k nám přijela teta a strýc. Strýc byl bratr mojí maminky, teta je Romka. Řekli mi, že můžu bydlet u nich. Po nějaké době mě adoptovali. Táta s bráchou mě ani nechtěli vidět. Šest let jsem je neviděla. V tetě

Jaroslava Nováková

jsem našla novou maminku. Mám ji moc ráda. Moje nová rodina se mi moc líbí. Bydlím ve vesnici v malinkém domku se zahrádkou. Najednou jsem měla tři bratry a jednu sestru a psa. Moje nová maminka se stará o všechny. Je pracovitá a štedrá, laskavá. Chodí do práce. Často s rodiči jezdíme za babičkou a dědou do Tábora. Jsou to rodiče maminky – té romské. Je to velká rodina a všichni mě k sobě přijali, jako bych byla jejich vlastní dcera. Moc je mám ráda, a nejvíc ze všech maminku. Vlastní maminku už nemám, umřela, když jsem ještě byla malá. Když se řekne slovo „maminka“, představím si svou novou maminku, která se o mne každý den stará.

Maminko, mám tě moc ráda a děkuju ti za všechno, co pro mě každý den děláš a že mě máš ráda. Jednou ti všechno vynahradím.

Děkuju ti.

My Family

I often hear that a Gadje family takes in and raises a Romany child. Do you think that it can also be the other way around? Yes, it can. Listen to my story.

I was born in a Gadje family. I lived with my parents in Příbram. My mom was sick. She had diabeties. She was often in the hospital. To this day I can still remember the night that they took her away to the hospital. She was sick. The doctor came and took her with him. The next day we went to visit my mom in the hospital and the doctor wanted to speak to my father. He told him that mom had a sick heart. A week later my mom died. I remember the heart ache. I couldn't imagine life without my mom. I was only eight years old and my whole life had changed.

The day after my mom died my aunt and uncle came. My uncle was my mom's brother. My aunt is Romany. They told me that I can live with them. After a time they adopted me. My dad and brother didn't even want to see me. I didn't see them for six years. I found a new mom in my aunt. I love her very much. I like my new family very much. We live in a village in a small house with a garden. All at once I had three brothers, a sister and a dog. My new mom takes care of us all. She is hard working, open and kind. She goes to work. We often go with mom and dad to see grandma and grandpa in Tabor. They are my mom's parents, the Romany ones. It is a big family and everyone welcomed me as if I was their own daughter. I like them very much. If someone says the word "mom" I think of my new mom who takes care of me everyday.

Mom, I love you. Thank you for everything that you do for me everyday day and that you love me. One day I will pay you back for everything.

Thank you.

Romane tradicii, sar pes o Roma likernas

Parušagos

Te ke amende vareko merel andal e famelija, savore Roma pes zdžan ke koda mulo. Vartinel pes trin až štar džives. Ko Roma hin zvikos, hoj sako ko avel te vartinel, ta anel thardži abo kolbasi, bešen savore pašal o skaminda. Den pal leste duma savo has lačo Rom.

Sar imar džanas koda džives pro pohrebos, ta mek sigeder les otprovadzinenas andre khangeri u andal e khangeri pes džal pro cintiris, odoy hin he o rašaj, vakerel pal leste, savo manuš sas, no a palik čhivkeren le muleske love, luluda, so rado dikhelas. Pal o parušagos džanas mek ke lende andro kher pes leha te rozlučinel.

Sar pes bolel

Savore Roma oslavinen – bo o Roma pačan le Devles – hoj uliła čhavoro. Te mek nane boldo, ta pes pro ajsa cikno del pozoris. Mušinel les te el pro vastoro loži mašlička. Sar džan andro boliben, ta mek peršeder e kirvi h'ó kirvo le čhavores uren. Sar hino urdo, ta les len pro vasta a džan leha andre khangeri. Ta imar o skaminda hine porichtimen le chabenenca le pijišagoha. O Roma pes šukares bavinen a palik pes šukares sako rozdžan.

Romské tradice, romské zvyky

Pohřeb

Když u nás umře někdo z rodiny, všichni Romové se u toho mrtvého sejdou. Mrtvý se hlídá tři až čtyři dny. U Romů je takový zvyk, že každý, kdo přijde hlídat, přinese pálenku nebo klobásy a všichni se sesednou kolem stolů. Mluví o mrtvém, jaký to byl dobrý Rom.

Když nastane den pohřbu, nejprve doprovodí mrtvého do kostela a z kostela se jde na hřbitov, tam je i kněz, hovoří o něm, jaký to byl člověk, no a potom se mrtvému házejí peníze, květiny, co měl rád. Po pohřbu se ještě chodilo rozloučit do jeho domu.

Jak se křtí

Všichni Romové oslavují – protože Romové věří v Boha – že se narodilo dítě. Když ještě není pokřtěné, tak se na takové malé dává pozor. Musí mít na rudičce červenou mašličku. Když se jde na křest, tak kmotra s kmotrem nejdřív děťátko oblečou. Když je oblečené, vezmou ho na ruce a jdou s ním do kostela.

Stoly s jídlm a pitím už jsou připravené. Romové se hezky baví a pak se pěkně všichni rozejdou.

Romany Traditions, Romany Habits

Funeral

When a family member dies among Roma everyone meets at the home of the deceased. They watch over the deceased for three or four days. With Roma there is the habit that everyone who comes to watch over the deceased brings a bottle of alcohol or kielbasa and everyone sits around a table. They talk about the person; how they were a good Rom.

When the day of the funeral comes, they bring the deceased to church and from the church to the cemetery. There a priest waits, speaks about the person; what kind of person they were. Then they throw money into the grave, flowers, what ever the person liked most. After the funeral they go to the person's house for a final good bye.

Baptism

All Roma celebrate, because Roma believe in God, when a child is born. When the child is not yet baptised, they take extra care of these little ones. They must wear red bows on their hands. When they go for baptism the godfather and godmother dress the child. When the child is dressed they take it in their arms and bring it to the church. Tables with food and drink are already prepared. Roma have a great time and then everyone goes their separate ways.

Iveta Bandyová, 13, Spec. školy, Strakonice

Miri famelija

Poperšoval phiravas andre zakladno škola, barardžas man avri miri baba, has sar miri daj. Rado la dikhavas, somas pre late sikhli. Oj bijal mande našti has. Te kamavas te džal ko Chomutovos pro prazdnini, tal pal ma mek oda džives avelas a lelas man pale khere andro Vlachovo Březí. Mira babake has šovadešthetrin so muľa. Oda has avka. Jekhvar ke amende sovenas amari bibi le čhavenca a me somas sikhadži te sovel la babaha. Aľe miri sesterňica kamelas, kaj te sovav laha. Tak laha sovavas. E baba pre mande vičinelas, hoj lake hin namištes, kaj te sovav laha. A me lake phendžom, hoj na džav, hoj kamav te sovel. A lake has namištes, chudľas infarkt. Ligende la andre špitaľa a pal o trin džives muľas. Me nasvalilom olestar, aňi na chavas nič, ča furt ro-

vavas. Palis pro parušagos avile pherdo Roma. Ale akurat miri daj na avilas, has ko Chomutovos. Te lake vičinavas a phendžom lake, hoj soske na avlas. A oj mange phendža, hoj kamelas te avel, ale hoj našti, že lake hin phaglo o pindro. Pal o trin džives gełom ke miri daj ko Chomutovos, aňi čeporo pre late na somas sikhli, sako džives rovavas, ale palis prisikhliłom, arakhłom mange kamaratken.

Moje rodina

Když jsem začala chodit do školy, vychovávala mne babička a byla jako moje maminka. Měla jsem ji moc ráda, byla jsem na ni zvyklá. Ona beze mne nemohla být. Když jsem chtěla jet na prázdniny do Chomutova, tak za mnou ještě ten den přijela a vzala si mě zpátky domů do Vlachového Březí. Babičce bylo 63 let, když umřela. Jednou u nás spala naše teta s dětmi. Já byla zvyklá spát u babičky. Ale moje sestřenice chtěla, abych spala s ní. Tak jsem s ní spala. Babička na mě volala, že jí není dobře, abych spala s ní. A já jí řekla, že nejdu, že chci spát. A jí bylo zle a dostala infarkt. Odvezli ji do nemocnice a po třech dnech zemřela.

Já z toho úplně onemocněla, nic jsem nejedla a pořád jsem jen brečela. Na pohřeb pak přijela spousta Romů. Jen moje máma nepřišla, byla v Chomutově. Když jsem jí volala a ptala se jí, řekla, že chtěla přijet, ale nemohla, že má zlomenou nohu. Po třech dnech jsem jela za mámou do Chomutova a vůbec jsem na ni nebyla zvyklá, každý den jsem brečela. Pak jsem si ale zvykla, našla jsem si kamarádky.

My Family

When I started to go to school I was being raised by my grandma and she was like a mother to me. I loved her very much and I was used to being with her. She couldn't be without me. When I wanted to go for vacation to Chomutov she came that same day and took me back to Vlachovo Březí. She was 63 when she died. Once my aunt and her children slept at our place. I was used to sleep in the same room with my grandmother, but my cousin wanted me to sleep with her so I did. Grandma called to me and said that she wasn't well and that I should sleep with her. I told her that I won't, that I want to go to sleep. She was very sick and had a heart attack. They took her to the hospital and three days later she died.

I became very ill because of this. I didn't eat. I could only cry. A lot of Roma came to her funeral. Only my mother wasn't there. She was in Chomutov. I called her and asked her. She said that she wanted to come but couldn't because she

had a broken leg. Three days later I went to stay with her in Chomutov but I was not at all accustomed to her and every day I cried. Eventually, I got used to her and I found some friends.

Iveta Bandyová, 14, Speciální školy, Strakonice

Miro peršo kamiben

Jekhvar gełom avri, me the miri kamaratka e Maruška a odoj dikhłom ajse šukare čhas. Vičinelas pes Martin Sivák, has leske dešupandž a mange dešujekh. Man šoha na has pirano, nigda šoha na dikhavas pal o murša, ale ov mange sas pre dzeka. Avlas paš mande, phučła, či bi leha kamavas te phirel a me phendžom, hoj na, vaš oda hoj man daravas, hoj pes dodžanela e daj. Phendžom leske, kaj te na rušel, ale že na. Ale ov man prevakerđas, kaj te leha phirav, tak phendžom hoj he.

But les kamavas a ov man, phirahas peha vřadzi. Jekhvar samas paš o paři a kupinahas pes, palis dahas peske duma, sa miřtes, ale akana řunav sar gravčinel miri kamaratka. Tak denařavas pal late a oj mange phendžas, kaj te džav sig sig khere, hoj man vičinel miri daj. Hoj džas andro Vlacho-vo Březí, hoj oleha so dživelas hoj pes leha dokerdža. Tak me denařavas khere, e daj pre ma užarelas paš o kher le tařkenca a hoj imar džas. Me la mangavas, kaj te řikhaj na džas, hoj kamav te ačhel ade, ale oj man chudřlas vastestar a džalas manca het. Miro pirano pre ma zadikhřas, andro jakha les has apsa. Birindžom leske ča te zamavinel. Gełam pro řtacijonos, odoj rovavas pal leste. Igen rovavas andre mařina, palis man čeporo uklidňindžom, gełam avri Strakořicende a gełam ke miri bibi. Igen pre leste miřlinavas. Perřoval beřahas ke miri bibi, ale palis peske rakhřa e daj romes trine čhavenca. E daj pes thođa leha jekhetane u beřahas ke leste khere. Akana peske dživas miřtes, oles, so dživel leha e daj, rado dikhav, phenav leske dado. Te chuden o love, tak počinen o paři, elektriķa, o najmos muřinen te del andro vast le dženeske, so hin o kher leskro. Ačhel amenge 3 200 Kč. Vař o 2 000 Kč cinel chaben, sakoneske den sto korun. Dživas peske miřtes, nařti mange řalınav. Ola čhave rado dikhen mira da a oj len a me len tiř rado dikhav.

Kerahas karačoňa, has amen umelo stromkos. Me cindom le dadeske sprejos, lancos, la dake bluza, čeňa a mange cinde topanki, lancos, svedros a mek man dine 200 Kč.

Slavinahas lačhes.

Moje první láska

Jednou jsem šla ven, byla se mnou ještě moje kamarádka Maruška, a uviděla jsem takového hezkého kluka. Jmenoval se Martin Sivák, bylo mu patnáct a mně jedenáct. Já jsem nikdy neměla kluka, nikdy jsem nekoukala po chlapech, ale on mi padl do oka. Přišel ke mně, zeptal se, jestli bych s ním chtěla chodit a já řekla, že ne, protože jsem se bála, že se to doví máma. Řekla jsem, ať se klidně zlobí, ale že ne. Ale on mě přemluvil, ať s ním chodím, tak jsem řekla, že ano.

Hodně jsem ho milovala a on mě taky, chodili jsme všude spolu. Jednou jsme byli u vody a koupali jsme se, pak jsme si povídali, všechno dobré, když vtom slyším, jak křičí kamarádka. Tak za ní utíkám a ona, že mám utíkat domů, že mě volá máma. Že odjíždíme do Vlachova Březí, že se s tím, co s ním žila, pohádala. Tak utíkám domů, máma už na mě čekala s taškami a že už jedeme. Prosila jsem ji, abychom nikam nejezdili, abychom zůstali, ale popadla mě za ruku a táhla mě pryč. Zahlédla jsem svého kluka, v očích měl slzy. Stihla jsem mu jen zamávat. Šly jsme na nádraží. Plakala jsem kvůli němu na nádraží, plakala jsem i ve vlaku, pak jsem se trochu uklidnila, vystoupily jsme ve Strakoncích a šly k mojí tetě. Moc jsem na něj myslela. Nejdřív jsme bydlely u tety, ale pak si máma našla muže se třemi dětmi. Dala se s ním dohromady a nastěhovaly jsme se k němu. Žijeme si teď hezky, toho, co s ním máma žije, mám ráda, říkám mu tati. Když dostanou peníze, tak zaplatí vodu, elektřinu, nájem musejí dát do ruky majiteli. Zůstane nám 3200 Kč. Za 2000 Kč se koupí jídlo, každý z nás dostane 100 Kč. Žijeme si hezky, nemůžu si stěžovat. Jeho děti mají rády moji matku a já je mám taky ráda.

Slavili jsme Vánoce, měli jsme umělý stromek. Koupila jsem tátovi sprej, řetízek, mamince blůzu, náušnice a mně koupili boty, řetízek, svetr a ještě mi dali 200 Kč.

Krásně jsme slavili.

My First Love

Once I went outside. My friend Maruška was with me and I saw this really cute guy. His name was Martin Sivák. He was 15 years old and I was eleven. I had never had a boyfriend before, I never really looked at boys but he caught my eye. He came up to me and asked if I wanted to go out with him and I said no because I was afraid that my mom would find out about it. I told him that he could be mad if he wanted, but the answer was no. But he talked me into going out with him so in the end I said yes.

I loved him so much and he loved me. We went everywhere together. Once we were at a lake swimming then we were talking, everything was great and then

Pavla Mirgová

I heard my friend screaming so I ran to her and she told me that I must hurry home because my mom was calling me. That we were going to Vlachovo Březí and that mom got into a fight with the one she was living with. So I go home and mom is waiting for me with bags packed and we went. I begged her for us not to go, for us to stay but she took me by the hand and took me away. I caught a glimps of my boyfriend and he had tears in his eyes. I could only wave to him. We went to the train station. I cried for him at the station, I cried in the train and then I pulled myself together a bit. We got off the train in Strakonice and went to my aunt's. I thought about him alot. First we lived with my aunt but then my mom found a man with three children. She got together with him and we moved in with him. We live well now. I like the one that mom is living with now. I call him dad. When they get money they pay the water, electricity and rent that they have to give to the owner. We have 3200 CZK left over. For 2000 CZK we buy groceries. Each one of us gets 100 CZK. We live well and I can't complain. His children like my mom and I like them.

We celebrated Christmas. We had a fake Christmas tree. I bought dad cologne and a necklace, mom a blouse and ear rings and they bought me shoes, a necklace, a sweater and even gave me 200 CZK.

It was a beautiful celebration.

Daniela Siváková, 14, Spec. školy, Strakonice

Miri familija

Me bešav paš o papus. Miri baba mange muľas, ajsi sas nasvaľi, but mange chibinel. Mira baba savore kamenas, he koda ostatno delas a vašoda Roma la kamenas, ajsi na sas hamižno. Miro papus man barardas avri. Me paš e daj na kamavas te bešel. Sar mange muľas e baba, až man kamavas te otravinel, me somas hotovo. Te jelas man jekh mangipen, me bi kamavas, kaj te avel mange e baba pale sar sas čirla a te jel sasťi. Miro papus tiž nasvalo, me les na kamav te našavel. Sar mange merla o papus, tak me man otravinava, bo me đanav, hoj pale man trapinava.

Sar me avava andal e škola avri, tak đava te sikhľol pre kucharka a sar mange jela 26 berš, kamav čhaven, kamav ča dujen. A sar mange jela 20 berš, kamav romes. Na sar kala čhaja, sar lenge hin 15 berš a điven le romenca a hin len čhave. Me rado giľavav romanec, khelav romanec a pisinav romanec. A phirav rado pre zabava, mange pes pačisalol sar bašaven, len hin šukar hlasos.

Man sas lachi karačoňa. Chudňom darki, ale chibinelas mange jepaš familija, miri bibi andre špitala, hiňi but nasvali, oj može merla. Me mira familija but kamav, me bi vaš lenge meravas. Feder bi me meravas, sar vareko aver, so len hin čhave. Me na rado te pes vareko trapinel, me đanav so oda hin te trapinel pes. Điven mištes Romale, aven furt saste a ma trapinen pes.

Moje rodina

Bydlím u dědy. Moje babička umřela, tak byla nemocná, moc mi chybí. Moji babičku všichni milovali, dala i to poslední, co měla, a proto ji Romové milovali, vůbec nebyla lakomá. Vychoval mě dědeček. U mámy jsem nechtěla bydlet. Když umřela babička, chtěla jsem se až otrávit, byla jsem hotová. Kdybych měla jedno přání, chtěla bych, aby se mi babička vrátila, jako to bylo dřív, a aby byla zdravá. Dědeček je taky nemocný, já ho nechci ztratit. Jak mi umře děda, tak se otrávím, protože vím, že se zase budu trápit.

Až vyjdu ze školy, půjdu se učit na kuchařku a až mi bude 26 let, chci děti. Chci mít jenom dvě. A až mi bude 20 let, chci muže. Ne jako ty holky, co jim je 15 let a žijí s mužem a mají děti. Ráda zpívám romské písničky, tancuju romské tance a píšu romsky. A ráda chodím na zábavy, mně se líbí, jak hrajou, mají i hezký zpěv.

Měla jsem hezké Vánoce, dostala jsem dárky. Chyběla mi ale půlka rodiny, moje teta je v nemocnici, možná že umře. Já mám svoji rodinu hrozně ráda, umřela bych za ně. Radši bych umřela já, než někdo jiný, kdo má děti. Nejsem ráda, když se někdo trápí, já vím, co to je se trápit. Žijte hezky, Romové, buďte pořad zdraví a netrapte se.

My Family

I live with my grandpa. My grandma died. She was sick. I miss her very much. Everyone loved my grandma. She gave even the last of what she had and that's why Roma loved her. She was not at all selfish. Grandfather raised me. I didn't want to live with my mom. When grandma died I wanted to poison myself. I was finished. If I had one wish it would be that grandma came back to me as it was before, that she would be healthy. Grandfather is also ill. I don't want to lose him. When grandpa dies I will poison myself because I know that I will suffer again.

When I finish school I will learn to be a cook and when I am 26 I want children. I only want to have two children. When I am 20 years old I want a man. Not like those girls who are 15 years old and live with a man and have children.

I like to sing Romany songs, dance Romany dances and write in Romany. I also like to go to parties. I like the way that they play and they even sing nicely.

I had a nice Christmas. I got presents. Half of my family was not there, though. My aunt is in the hospital. Perhaps she will die. I love my family very much. I would die for them. It would be better if I died than someone else who has children. I don't like it when someone suffers. I know what it means to suffer. Live well Roma. Be forever healthy and don't be unhappy.

Petra Grundzová, 15, Spec. školy, Strakonice

Miri famelija

Romale, akanakes tumenge pisinava pal miri famelija. Andre amari famelija sam but džene, hin man šov biba duj ujci. Le bibenge pes vičinel: Gizela, Eva, Dana, Libuše, Věra, Angelika. Le ujcenge: Milan the Vasil. A mira dake Zuzana a o dad hin Milan a amen sam deš čhave, očno murša the duj čhaja. O murša pes vičinen: o najphureder Roman, palis Erik, Milan, Petr, Ivan, Tomáš, Pavel a Jakub a o čhaja, me Petra a e pheñori Zuzanka sar e dajori miri.

Bešav andro gav, ode amen hin kheroro, duj sobi a mište pes ode bešel. Hin ode nalače gadže a ča par hine lače. Miri bibi peske bešel andre Něm-ciko a hin la jekh čhavoro. Vičinel pes Paskal, hin leske duj berš a hino milo. A jekh bibi bešel Piskoste a la hin štar čhave, trin čhaja a jekh murš. A jekh bibi bešel pre Slovensko a joj vždicki avel pre navštěva. Miro bratrancos, leske hin bišujekh berš a les hin imar čhavoro a o gadže pre leste phende, hoj kerlas le drogenca a až o šingune les ile, ale jov avela khere bo jov nič na kerdas a o žandara vakernas hoj avla pale. Leskeri pirañi hiñi gadži a vičinel pes Staña a miro bratrancos Michal a o čhavoro pes vičinel Nikolas.

Me mira famelija but kamav, ale najbuteder kamav mira biba pal e Slovensko, la Libuša. La hin trin čhave, jekh čhajori a duj murša. E čhaj pes vičinel Luca a o murša Erik the Alojz a jov hino imar baro a hin les čhavoro. Sar amenge mułas miri baba a o papus, ta amenge sas nalačes a furt pre lende mišlinav a na bisterav pre lende.

Mange hin dešuštar berš a imar somas pre zabava la daha le dadeha. Avlas ke mande o ujcus a iłas man te khelel a šukares khelahas. A miro dad gełas te khelel la daha the me le ujcuha. Miri famelija peske but pomožinel a varakana pes the dokeras. Me man furt dokerav la sesterñicaha. Vičinel pes Veronika Siváková. Joj pestar kerel barikaña, lake hin dešočno berš a nane

la pirano a man hin. Romano čha, na pisinav leskero nav, bo oj bi kerlas na-lačhes, bo miri kamaradka les kamel a joj tumenge tiž pisinel.

Miro phral sikhľol kuchariske a mištes sikhľol a kamel oda te kerel, oda pes leske pačisaľol. A me bi kamavas te kerel andre škola. Rado dikhav čhaven. Amen sam deš čhave a miri dajori pes amendar lačhes starinel. Romale, oda ko genela, tak može pes oda tumenge pačisaľola. Romale a čhavale, me imar pisinďom dujto papiros, tak imar polokes dopisina va pal miri famelija. A oda so predživavas, tak oda masovar. Romale, šukares dživen avka sar savore a me tumenge phenav Ačhen Devleha. Me, e Petra Grundzová. Ahoj mire the amare Roma.

Moje rodina

Romové, napíšu vám teď něco o své rodině. V naší rodině je nás hodně, mám šest tet a dva strýce. Tety se jmenují: Gizela, Eva, Dana, Libuše, Věra, Angelika. Strýčkové: Milan a Vasil. A moje maminka je Zuzana a tatínek Milan. A nás je deset dětí, osm kluků a dvě holky. Kluci se jmenují: nejstarší Roman, potom Erik, Milan, Petr, Ivan, Tomáš, Pavel a Jakub, holky – to jsem já, Petra, a moje sestřička Zuzanka, po mé mamince. Bydlím na vesnici, máme tam domek, dva pokoje, a bydlí se tam hezky. Jsou tam špatní gádžové, jen pár jich je dobrých. Moje teta žije v Německu a má jedno dítě. Jmenuje se Paskal, jsou mu dva roky a je milý. A jedna teta bydlí v Písku a ta má čtyři děti, tři holky a kluka. A jedna teta žije na Slovensku a vždycky jezdí na návštěvu. Bratrance je dvacet jedna a má už dítě. Gádžové o něm tvrdili, že dělá v drogách, dokonce ho sebrali policajti, ale on se vrátí domů, protože nic neudělal a policajti říkali, že se vrátí. Jeho přítelkyně je neromka a jmenuje se Stáňa a můj bratranec Michal a jejich dítě se jmenuje Nikolas.

Já mám svoji rodinu hrozně ráda, ale nejradši mám tetu ze Slovenska – Libuši. Má tři děti, holku a dva kluky. Holka se jmenuje Luca a kluci Erik a Alois – ten je už velký a má dítě. Když nám umřela babička s dědou, byli jsme z toho zničení, já na ně pořád myslím a nemohu zapomenout.

Je mi čtrnáct a už jsem byla s rodiči na zábavě. Přišel pro mě strýček a krásně jsme tancovali. Táta tancoval s mámou a já se strýčkem. Naše rodina si navzájem dost pomáhá a někdy se i hádáme. Já se pořád hádám se sestřenicí. Jmenuje se Veronika Siváková. Naparuje se, je jí osmnáct, nemá kluka a já ano. Je to romský kluk, nepíšu jeho jméno, protože ona by to kazila, protože moje kamarádka ho miluje a ta vám taky píše.

Můj bratr se učí kuchařem, učí se dobře a chce tu práci dělat, líbí se mu. A já bych chtěla dělat ve škole. Mám ráda děti. Nás je deset dětí a moje maminka se

o nás hezky stará. Romové, kteří to budete číst, snad se vám to zalíbí. Romové, přátelé, už jsem popsala druhý papír, tak už pomalu dopíšu o té své rodině. A to, co jsem prožila, tak o tom příště. Romové, žijte hezky jako všichni a já vám dávám sbohem. Já, Petra Grundzová. Ahoj, moji a naši Romové.

My Family

Roma, I will now write you something about my family. There are a lot of us in my family. I have six aunts and two uncles. My aunts are named Gizela, Eva, Dana, Libuše, Věra and Angelika. My uncles are Milan and Vasil. My mom is Zuzana and my dad is Milan. There are ten of us children; eight boys and two girls. The boys are named Roman, the oldest and then Erik, Milan, Petr, Ivan, Tomáš, Pavel and Jakub. The girls are me, Petra, and my sister Zuzanka, who looks like my mom.

We live in a village. We have a small house with two rooms and we live well. There are bad Gadje there. Only a few are good. My aunt lives in Germany and has one child. His name is Paskal, he is two years old and he is very nice. One of my aunts lives in Písek and has four children; three girls and a boy. Another aunt lives in Slovakia and she always comes to visit us. My cousin is twenty one and he has a child. The Gadje said that he was involved in drugs and the police picked him up but he came back home because he didn't do anything and the police said that he can return. His girlfriend is a non-Rom and her name is Stáňa and my cousin Michal and their child is named Nikolas.

I love me family very much but I love my aunt, Libuša from Slovakia the most. She has three children. When our grandma and grandfather died we were complete distraught. I think about them all the time and cannot forget about them.

I am fourteen and I have already been to a party with my parents. My uncle took me and we danced wonderfully. Dad danced with mom and I danced with my uncle. In our family we often help each other and sometimes we even argue. I am always arguing with my cousin. Her name is Veronika Siváková. She is stuck up. She is eighteen and doesn't have boyfriend and I do. He is a Romany boy and I will not write his name because she would mess it up because my friend is in love with him and she is also writing to you.

My brother is learning to be a cook. He is doing well in school and wants to do this job. He likes it. I would like to work in a school. I love children. We are ten children and my mom takes good care of us. Perhaps the Roma who will read this will like it. Roma, friends, I have now filled the second sheet of paper so I will finish writing about my family. Next time I will write about what I have

experienced. Roma, live well like everyone and God be with you. This is me Petra Grundzová. Hello, my and our Roma.

Erika Mižikarová, 15, Spec. školy, Strakonice

Miri famelija

Mire dadeske hin trandapandž berš, mra dake hin tiž ajci. Sam štar čhave, trin pheňa a jekh phral. Me som najphureder, hin mange dešuštar berš. Amen bešas Mladoticate, nadur

Strakoñicatar. Odoj uľilom. Na došunav, vašoda hordinav kanore. Phiravas Vodňanende andre ajsi škola, so o čhave na došunen u hine kašuke. Odoj phiravas šove beršendar andro deš berš. Odoj sovavas perdal o kurko u pre sombat phiravas khere. La dake u mange pes oda na pačinlas, vaš oda man e daj odarig iľa u thodža man andre škola ke Strakoñica. Kamav te džal te sikhľol pre kucharka ke Horažďovice andro internatos. Sar sikhľuvava avri, kamav mange te phuterel karčmica he mištes te dživel. Žičinav lačo dživipen savore Romenge.

Moje rodina

Mému tátovi je třicet pět, mojí mamince taky tolik. Jsme čtyři děti, tři sestry a jeden bratr. Já jsem nejstarší, je mi čtrnáct let. Bydlíme v Mladoticích, nedaleko Strakoníc. Tam jsem se narodila. Nedoslýchám, proto nosím sluchátka. Chodila jsem do Vodňan do školy pro hluché a děti s poruchami sluchu. Tam jsem chodila od šesti do deseti let. Přes týden jsem tam spala a na sobotu jezdila domů. Mamince ani mně se to nelíbilo, tak mě odsud maminka vzala a dala mě do školy ve Strakonících. Chci se jít učit kuchařkou do Horažďovic do učňovské školy s internátem. Až se vyučím, chtěla bych si otevřít hospůdku a hezky si žít. Přeju všem Romům hezký život.

My Family

My dad is 35 and my mom, too. We are four children; three sisters and one brother. I am the oldest. I am 14 years old. We live in Mladotice not far from Strakonice. I was born there. I can't hear well and that is why I wear a hearing aid. I went to school for the hearing impaired in Vodňany. I went there from the ages of 6 to ten. I slept there during the week and I went home on Saturdays. My

mom and I didn't like it very much so my mom took me out of there and put my in school in Strakonice. I want to go to the cooking school in Horažďovice to a vocational school with a dormitory. When I finish my studies I would like to open a pub and live well. I wish all Roma a good life.

Eva Kurejová, 15, ZvŠ, Nové Město nad Metují

Muro nipo

Me bušav Ejva, si mange dešuštár berš. Phirav ande zvlášňivo škola. Si man dúj phral. Kodo jejk bešel amenca, o dujto bešel ande Slováko. Muro dad phírel ande búti, muri dej si khejre, nášťik rakhel búti. Si man jejk mámi, kodolake si šouvardeš berš. Muro nipo si pa Slováko, ávera bešen ande Novívo Mňesto.

Můj rod

Jmenuji se Eva, je mi čtrnáct let. Chodím do zvláštní školy. Mám dva bratry. Ten první bydlí s námi, druhý bydlí na Slovensku. Tatínek chodí do práce, maminka je doma, nemůže najít práci. Mám jednu babičku, je jí šedesát let. Můj rod je ze Slovenska, další bydlí v Novém Městě.

My Kin

My name is Eva, I am 14 years old. I go to a special school. I have two brothers. The first one lives with us, the second one lives in Slovakia. Dad goes to work, mom is at home. She can't find work. I have one grandmother, she is 60 years old. My kin are from Slovakia, others live in Nové Město.

Soňa Čurejová, 15, Spec. školy, Olomouc-Řepčín

Romane tradicii, sar pes o Roma ľikernas

Pohrebos

Sar vareko merel, ta amari famelija vuren kale renti. Sar hin pohrebos, džan paš leste te rovel, čumidas les pro vas. Andro mochto čhivas love, cigaretľi, thardĭ mol, angrusa. Na šminas te mukel berš o giľa. Na muken giľa

pro kher aňi sar varekaj džas. O Roma aven andro kher, trin đives vartinen u vakeren pal o Rom so muľa. Roven the leperen.

Mangavipen

hin, sar aven o Roma te mangavel peske čha. Phučen la datar the le dade-star, či šaj dovolinen, či te den peskera čha. Jon phenen, kaj hi, len la khere a hin bijav. E kresno la khere vurel. Sar hiňi vurđi, džan andre khangeri. Andre khangeri užarel la o terno. Calo famelija užaren andre khangeri. O rašaj phučel, či pes len. Jon phenen hi u peršo družba anel o angrusa, čhiven peske pro vas u čumiden pes. Palis džan avri le lavutarenca paš o kher. Sar hine andre, čhiven pre phuv o taňiris u lakro murš pratinel o taňiris. Bešen, chan, khelen, giľaven, bašaven. O Roma khelen dži tosara. Den len darunki the love. E romňori the o romoro džan tosara khere.

Palis lenge uľol cikno čavoro. Vičinel pes pal o dad abo pal e daj. Palis den te bolel le ciknes. Hin e kirvi the o kirvo. Cinen leske renti, dečkica, gadoro, perňicica. Čhiven leske andre perňicica love. Sar aven khere, čhiven les pre phuv u phenen, kaj te avel sasto the bachtalo, kaj ňigda te na avel nasvalo. O Roma palis chan, khelen, giľaven the pijen. O kirvo the e kirvi den somnakuno lancocis pro čhavo, la čhajora den somnakune čeňa.

Romské tradice, romské zvyky

Pohřeb

Když někdo umře, tak si v naší rodině lidé oblečou černé šaty. Když je pohřeb, jdou k mrtvému plakat, líbáme mu ruce. Do rakve dáváme peníze, cigarety, alkohol, prstýnky. Nesmí se rok pouštět muzika. Nepouštějí se písničky ani doma, ani když nějak jdeme. Romové přijdou do domu, tři dny hlídají a vyprávějí o Romovi, který zemřel. Pláčou a vzpomínají.

Námluvy

jsou, když si Romové chodí namlouvat dívku. Zeptají se rodičů, jestli dovolí, jestli jim dají svou dceru. Oni řeknou, že ano, vezmou ji domů a je svatba. Kmotra ji doma obleče. Jakmile je oblečená, jdou do kostela. V kostele ji čeká ženich. Celá rodina čeká v kostele. Kněz se zeptá, jestli se berou. Oni řeknou ano a první družba přinese prstýnky, oni si je nasadí na prsty a políbí se. Potom jdou ven s muzikanty k domu. Když jsou vevnitř, hodí na zem talíř a její muž talíř uklidí. Sednou si, jedí, tancují, zpívají, hrají. Romové tancují až do rána. Dávají jim dárky a peníze. Novomanželé jdou ráno domů.

Potom se jim narodí malé děťátko. Jmenuje se po tátovi nebo po mámě. Potom dají malé pokřtít. To pak je kmotra a kmotr. Ti koupí šaty, dečku, košilku,

peřinku. Dávají mu do peřinky peníze. Když přijdou domů, dají ho na zem a říkají, aby bylo zdravé a šťastné, aby nikdy nebylo nemocné. Romové potom jedí, tančí, zpívají a pijí. Kmotr a kmotra dávají dítěti zlatý řetízek, holčičce dávají zlaté náušnice.

Romany Traditions, Romany Habits

Funeral

When someone dies people in our family wear black. When there is the funeral they go to the house of the deceased and cry and kiss his hand. We put money, cigarettes, alcohol and rings into the coffin. It is not permitted to play music for a year. We don't play songs at home or anywhere where we are going. Roma go to the house and for three days the watch and talk about the Rom who died. The cry and remember.

Courtship

There are certain traditions when Roma go to court a girl. They ask the parents if they will allow their daughter to marry. The parents say yes and they take her home and there is a wedding. Her godmother dresses her at home. As soon as she is dressed they go to the church. Her groom is waiting for her at the church. The whole family is waiting in the church. The priest asks if they take each other as husband and wife. They say "I do" and the bridesmaid brings the rings. They put them on each other's fingers and kiss. Then they leave the church and go to the reception with the musicians. When they are there they throw a plate on the ground and the husband then cleans up the broken plate. The sit down, eat, dance, sing and play music. Roma dance until morning. They give them gifts and money. In the morning the newly-weds go home.

Then they have a little baby. It's named after the mother or father. The baby is then baptized. Then there is the godmother and godfather. They buy baby clothes and blankets. They put money into the blanket. When they get home they put him on the ground and say that he will be healthy and happy, that he will never be ill. Roma then eat, dance, sing and drink. The godparents then give the baby a golden neckless. Baby girls get gold ear rings.

Miri famelija

Pisnav tumenge lil pal e famelija. Vičinav man Pavel Vidlička, phirav andro eñato trida. Hin mange 15 berš. Miri famelija hiñi bari. Dživav la daha the le phraleha Tanvaldoste andro panelakos. Miro dad bešel pre Slovensko, dživav la daha ciknevarbatar. Hin man trin phrala. O najphureder pes vičinel Josef Lavička, o dujto Miroslav Lavička a o najcikneder Martin Balog. Hin man trin nevlastna pheña a jekh phral. Ale jon dživen le dadeha pre Slovensko. Hin man fotka, sar som le dadeha vifocimen, sar somas ciknoro. Miri famelija nane hamižno a hiñi pařivali. Mira sesterñica hin čavoro, hin leske jekh berš. Hin man but bratranci the sesterñici. Miri sesterñica phirel manca andre škola the andre trida. Phirav andre zvlašno škola, the phiravas duj berš andre zakladno škola, ale miri daj man diña andre zvlašno škola, nebo pre zakladno man na has smirom.

Le phraleskeri romñi užarel čavores. Hin la štar čhon. Miro phral kamel muršores.

Miri sesterñica has andre Belgia pro azilos jekh berš u avlas pale andre Čechiko republika. Akana bešel Desnate. Kode otcindža o kher pre jepaš la šogorkiñaha. Miro bačis bešel Jablonkate, hin les baro kher the bari bar. Bešen kode mire sesterñici le bačiha. Miri baba muľa, me la na prindžarav, nebo na somas pro svetos. Pal o dad la baba na prindžarav, nebo joj dživel pre Slovensko. Me na somas ñigda pre Slovensko, tak la na prindžarav.

Hin man fotki, sar somas ciknoro. The hin man fotki pal o bijav sar o bačis la bibaha khelen a sar bešen pro stolki a pijen. Mire najbareder phrala bešen Hamrende. Bešen le Romenca. O kher so bešen mire phrala the miro bačis, cindža jekh Ukrajinka a kamel but pal o Roma pal o bešiben. Miro bačis akana prebešel, ale mire phrala mek kode bešena. The jon kamen te prebešel, ale nane len love. The me ode bešavas la daha the le phraleha, ale miri daj kamelas andro panelakos, tak bešas. Phirav andre eñato trida a rozmišlinav pes kaj džava te sikhľol. Me ciknevarbatar kamav te jel kuchariske, ale počinel pes but o chaben the o internatos. Mek na džanav sar savoro doperla. Ñilaje može džaha pre Slovensko te dikhel, sar kode o Roma dživen. Hin man kode bari famelija, ale la na prindžarav. Me kamav kaj miri famelija te jel sasti.

Hin man but fotki pal e Natalia Oreiro, me lakere fotki kidav. Has man rikono, ale diñom les pale. Miro najterneder bačis dživel la gadžaha Jablonkate, hino lačo a nane hamižno. Miro bratrancos oddiña o kher Hamrende a akana bešel le dadeha.

Tomáš Wagner

Man hin khere ochto plagati, sa giľavibnaskere džene the herci.

Miro bratrancos the mire sesterňici phirenas andre škola kaj phirav me. La dakero bratrancos cindža o kher pre Hamerska. Leskere čhaja mange hin sesterňici.

Me na džanav so mek te pisinel, tak phenav Ačhen Devleha. Romale, dživen bachtales.

Moje rodina

Píšu vám dopis o mojí rodině. Jmenuju se Pavel Vidlička, chodím do deváté třídy. Je mi 15 let. Moje rodina je velká. Bydlím s matkou a bratrem v Tanvaldě v paneláku. Můj otec bydlí na Slovensku, bydlím s matkou už od malička. Mám tři bratry. Nejstarší se jmenuje Josef Lavička, druhý Miroslav Lavička a nejmladší Martin Balog. Mám tři nevlastní sestry a jednoho bratra. Ale ti žijí s otcem na Slovensku. Mám fotku, kde jsem jako malý vyfocený s tátou. Moje rodina není lakomá a je poctivá. Moje sestřenice má dítě, je mu jeden rok. Mám hodně bratranců a sestřenic. Moje sestřenice se mnou chodí do školy i do třídy. Chodím

do zvláštní školy, chodil jsem dva roky i do základní, ale moje matka mě dala do zvláštní, protože na základní jsem neměl pokoj.

Bratrova žena čeká dítě. Je ve čtvrtém měsíci. Můj bratr by chtěl kluka.

Moje sestřenice byla v Belgii na azylu, jeden rok, a vrátila se do České republiky. Teď bydlí v Desné. Tam odkoupila dům napůl se švagrovou. Můj strýček bydlí v Jablonci, má velký dům a velkou zahradu. Bydlí tam moje sestřenice se strýčkem. Babička umřela, ani ji neznám, protože jsem ještě nebyl na světě. Babičku z otcovy strany neznám, protože bydlí na Slovensku. Na Slovensku jsem nikdy nebyl, takže ji neznám.

Mám fotky, jak jsem byl malý. Mám i svatební fotografie, jak strejda s tetou tancují a jak sedí na židlích a pijí. Moji nejstarší bratři bydlí v Hamrech. Bydlí tam s Romy. Dům, kde bydlí moji bratři a strýc, koupila jedna Ukrajinka a chce od Romů velký nájem. Strýc se teď bude stěhovat, ale bratři tam ještě budou bydlet. I oni by se chtěli přestěhovat, ale nemají peníze. I já jsem tam bydlel s matkou a bratrem, ale máma chtěla do paneláku, tak bydlíme tam. Chodím do deváté třídy a rozmýšlím se, kam jít potom do učení. Odmalička jsem chtěl být kuchařem, ale platí se tam hodně za jídlo a za internát. Ještě nevím, jak všechno dopadne. V létě možná pojedeme na Slovensko podívat se, jak tam Romové žijí. A mám tam velkou rodinu, ale neznám ji. Chtěl bych, aby moje rodina byla zdravá.

Mám hodně fotek Natalie Oreiro, její fotky sbírám. Měl jsem psa, ale vrátil jsem ho. Můj nejmladší strýc žije s neromkou v Jablonci, je hodný a není lakomý. Můj bratranec odevzdal byt v Hamrech a bydlí teď s otcem.

Mám doma osm plakátů, samí zpěváci a herci.

Můj bratranec a moje sestřenice chodili do školy, kam chodím já. Mámin bratranec koupil dům na Hamerské. Jeho holky jsou moje sestřenice.

Nevím, co dál psát, tak se rozloučím. Romové, žijte šťastně.

My Family

I am writing a letter about my family. My name is Pavel Vidlička. I am in the ninth grade. My family is big. I live with my mother and brother in Tanvald in a socialist housing block. My father lives in Slovakia. I live with my mother since I was little. I have three brothers. The oldest is named Josef Lavička, the second Miroslav Lavička and the youngest Martin Balog. I have three step-sisters and one step-brother, but they live with my father in Slovakia. I have a picture where I am little and was photographed with my dad. My family isn't cheap and is fare. My cousin has a child. He is one year old. I have a lot of cousins. My cousin goes to school with me and is in the same class. I go to a special remedial school.

I went to elementary school for two years but my mother put me into the special school because I was harassed at the elementary school. My brother's wife is expecting a baby. She is in the fourth month. My brother would like a boy.

My cousin was in Belgium for asylum for one year. She returned to the Czech Republic. She now lives in Desna. She bought half of a house there with her sister-in-law. My uncle lives in Jablonec. He has a large house with a large garden. My cousin lives there with my uncle. My grandmother died. I didn't even know her because I hadn't been born yet. I don't know my grandmother from my father's side because she lives in Slovakia. I have never been in Slovakia so I don't know her.

I have a picture of when I was small. I even have wedding pictures in which my aunt and uncle are dancing and sitting in chairs and drinking. My oldest brother lives in Hamry. He lives there with Roma. The house where my brothers and uncle live was bought by a Ukrainian and she wants high rent from the Roma. My uncle will move but my brothers will still live there. They would also like to move but they don't have enough money. Even I lived there with my mother and brother, but mom wanted to move into a socialist housing block so that is where we live. I am in the ninth grade and I am thinking about to which school to go to afterwards. Since I was little I wanted to be a cook but the room and board there are very expensive. I still don't know how everything with work out. Maybe this summer we will go to Slovakia and look in on how Roma live there. I have a big family there but I don't know them. I would like my family to be healthy.

I have a lot of pictures of Natalie Oreiro. I collect her pictures. I had a dog but I returned him. My youngest uncle lives with a non-Roma in Jablonec. He is kind and he is not cheap. My cousin gave up his apartment in Hamry and now lives with his father.

I have eight posters at home, all of singers and actors.

My cousins went to the same school that I go to. My mom's cousin bought a house in Hamerské. His daughters are my cousins.

I don't know what else to write so I will say good bye now. Live happy lives Roma.

IV. kategorie

Bartoloměj Daňko, 18,
Romská střední škola sociální, Kolín

Phundraven o jakha

Kana sas man 16 beršengro ulipen, na džanavas, hoj miro dživipen avla komplikimen the hoj skončinav paš o drogi. Kamav tumenge vareso te pisinel pal miro dživipen the te del godi sar te predživel o drogi. Te dživel hin bares komplikimen, te rodel peskro drom andro svetos hin pharo.

Me som Teplicatar, kaj uliřom. Sar 5 beršengeres man mukřa miri daj. Me na džanav s'oda hin la datar kamiben. Joj peske iřa neve romes the geřa leha het. Mire dadoreske mukřa mire duje phralen, mira pheřa the man. Miri phuri daj man diřa andre řkola. But lake pařikerav. Miro dad hino invalidos pro pindre. Buti les nane.

Jekhvar raři řunav, sar miri phuri daj the mro dad vakeren pal mri daj. Dodžanřom man kaj beřel u vař jekh kurko geřom pal mri daj. Pař miri daj beřelas lakero nevo muřř the jekh řhajori so kerlas pre leste pre trasa. Me na džanavas so kerel kodi řhajori avri, bo somas mek cikno. La dakero muřř mandar phuřřa, ři na kamav laha te phirel avri. Me leske phenav ha. Pařis avri mange e řhajori anelas love so lake diřa o řnemcos. Mange pes kada paćisalořas. Pal o duj řives avel mro dad ke miri dajori. Phenel lake, hoj me nařti jekh řchon beřav ke late, hoj me muřinav te phirel andre řkola. Te kurko, hino sa laćhes.

Pařis avřa baro řives. Jekhvar raři amen geřam avri. Odoj uřarelas jekh řnemcos. Phendřa mange: me na kamav řhajora, ale tut. La dakero muřř mange phendřa, kaj leha te džav. Me phendřom, hoj na džanav so som te kerel. Phenel mange Ma dara. Iřa man o řnemcos pro hotelis, diřa man love a me leske denařřom. Pařis mange phendřa la dakero muřř, hoj me imar uřarava pre trasa pro řnemcos. Phendřom leske, hoj na kamav. Mardřas man. Pařis me muřinavas

te kerel love pre leste. Sa leske davas. Kavka kodoj sas jepaš berš. Jehkvar rañi, me som pre trasa u džal andro motoris mro dad. Phučel mandar, so kerav pre trasa. Hoj som te bešel andro motoris. Avel e čhajori u jov phučel latar, so kerav pre trasa. E čhajori phenel, hoj me kerav o love. O dad manca džal ko žandara a sa phenel. E socialka man iľa andro ustavos. Kode somas jekh the jepaš berš. Palis man mukle khere, bo has man lačo likeriben. Arakhľom mange škola, kaj sikhľuvavas pro maľaris-naťeračis. Jekh berš sas savoro lačo.

Palis ke mande avľa e čhaj, so manca sas andro ustavos. Me la diňom pre trasa te kerel love. Kodi čhaj lelas pečko – pervitin. Jehkvar mange phenda, hoj te lav the mange. Me dilinoro peske diňom. Koda hino lačo, phenav. Palis kamavas buter. Jepaš gramos duvar dñiveseste. Palis sas man bare krizi. Me imar na džanavas, so som te kerel. Geľom paš mro dad u phendom leske savo problemos man hin. Mro dad manca geľa pre socialka. Odoj phedom, hoj kamav pale andro ustavos. Akano som Kutno Horate, phirav andre škola. Imar na lav o drogi. Akana hin man lačo dživipen.

Kamav tumenge te phenel, hoj pre kada baro svetos hine lače džene so tumenge pomožinen, ča mušines te phenel so kames the savo problemos hin tut. Hin socialka, krizova centri u sojegaver.

Otevřete oči

Když jsem měl šestnácté narozeniny, netušil jsem, že můj život bude komplikovaný a že skončím na drogách. Chtěl bych vám něco napsat o svém životě a poradit, jak přežít drogy. Žít je hodně komplikované, hledat svou cestu životem a světem je těžké.

Jsem z Teplic, tam jsem se narodil. Jako pětiletého mě opustila moje matka. Nevím, co to je mateřská láska. Vzala si nového muže a odešla s ním. Tatinkovi nechala moje dva bratry, sestru a mě. Babička mě dala do školy. Moc jí děkuju. Táta je invalida na nohy. Práci nemá.

Jednou v noci slyším, jak babička povídá s tátou o mámě. Dověděl jsem se, kde bydlí, a za týden jsem se za ní vypravil. U matky bydlel její nový chlap a jedna dívenka, co na něj dělala na trase. Já jsem nevěděl, co dělá ta holka venku, protože jsem byl ještě malý. Matčín chlap se mě zeptal, jestli nechci s tou holkou chodit ven. Povídám, že ano. Potom venku mi dívenka vždycky přinesla peníze, co jí dal Němec. Mně se to líbilo. Za dva dny přijel za maminkou táta. Povídá jí, že nemůžu měsíc bydlet u ní, že musím chodit do školy. Když je to týden, tak je všechno v pořádku.

Pak přišel velký den. Jednou večer jsme vyšli ven. Tam čekal Němec. Řekl mi: já nechci holku, ale tebe. Mámin chlap povídá, abych s ním šel. Říkám, že nevím,

co mám dělat. Říká mi: „Neboj se“. Němec mě vzal na hotel, dal mi peníze a já jsem mu utekl. Pak mi povídá mámin chlap, že už budu sám čekat na Němce. Odpověděl jsem, že nechci. Zmlátil mě. Pak jsem musel na něj dělat. Všechno jsem mu odevzdával. Takhle to trvalo půl roku. Jednou v noci stojím na trase a kolem jede v autě můj táta. Ptá se mě, co dělám na trase. Abych si sedl do auta. Přišla ta dívenka a ptá se jí, co tam dělám. Holka povídá, že vydělávám. Táta mě vzal na policajty a všechno řekl. Sociálka mě vzala do ústavu. Tam jsem strávil rok a půl. Pak mě propustili domů, za dobré chování. Našel jsem si školu, kde jsem se vyučil malířem-natěračem. Rok bylo všechno v pořádku.

Potom ke mně přišla holka, co byla se mnou v ústavu. Dal jsem ji na trasu, aby vydělávala. Jedna holka brala péčko – pervitin. Jednou mi řekla, abych si vzal taky. A já hlupák si vzal. To je dobrý, povídám. Pak jsem chtěl víc. Půl gramu dvakrát denně. Pak jsem měl velké krize. Už jsem nevěděl, co dělat. Šel jsem za tátou a svěřil se mu, jaký mám problém. Táta se mnou šel na sociálku. Tam jsem řekl, že chci zpátky do ústavu. Teď jsem v Kutné Hoře, chodím do školy. Už neberu drogy. Mám teď hezký život.

Chtěl bych vám říct, že na tomto velkém světě jsou lidé, kteří vám pomůžou, jen musíte říct, co chceš a jaký problém máš. Je sociálka, krizová centra a tak dále.

Open Your Eyes

When I had my sixteenth birthday I had no idea that my will be complicated and that I will end up on drugs. I would like to write you something about my life and give some advice about how to survive drugs. Life is very complicated. To find one's way in life and in the world is difficult.

I am from Teplice. I was born there. My mother abandoned me when I was five. I don't know what a mother's love is. She married a new man and left with him. She left me, my two brothers and my sister with my dad. My grandmother put me in school. I thank her very much. Dad is an invalid and has no job.

Once at night I heard how my grandma was talking with my dad about my mother. I found out where she lived so a week later I set out after her. With my mother lived her boyfriend and one other girl who worked for him walking the streets. I didn't know what that girl was doing outside because I was still young. My mother's boyfriend asked if I wanted to go outside with that girl. I said yes. Later when we were outside the girl kept bringing me money that a German gave her. I liked it. Two days later my dad came to see my mother. He told her that I can live there for one month and that I have to go to school. A week went by and everything was fine.

Then the big day came. One evening we went out and a German was waiting there. He told me, "I don't want a girl, I want you." My mother's boyfriend says to go with him. I say that I don't know what to do. He says, "Don't be scared." The German took me to a hotel, gave me money and I ran away. Then my mother's boyfriend tells me that I will wait for the German alone. I answered that I don't want to. He beat me. Then I had to work for him. I gave him everything. That's the way it was for half a year. One night I am standing on the street and my dad went by in a car. He asks me what I am doing on the street. That I should get in the car. The girl came up and he asks her what I am doing there. There girl answers that I am making money. My dad took me to the police and told them everything. A social worker took me to an orphanage. I spent a year and half there. Then they sent me home for good behavior. I found a school where I learned to be a painter, a house painter. Everything was fine for a year.

Then a girl came to me who was with me in the orphanage. I became her pimp so that she could make money. One girl took péčko, pervitine. Once she told me to try it also. And I, like and idiot, took it. Its good, I say. Then I wanted more; half a gram twice a day. Then I had a big crisis. I didn't know what to do. I went to see my dad I am told him about my problems. My dad went with me to the social welfare office. When we were there I said that I want to go back to the orphanage. Now I am in Kutna Hora and I am going to school. I don't take drugs anymore. I have a nice life.

I would like to to tell you that in this big world there are people that will help you. You only have to tell them what you want and what your problems are. There is the social welfare office, crisis centers and so on.

Marie Redaiová, 18, VUDM, Kostomlaty

Kana somas cikňori čhajori, kamňom te hen bari. A akanakes kamav te hen cikňori. Kana somas cikňi čhajori, ta man na esas kamiben le dadestar la datar. Miro dad bešel pre Slovensko a miri daj pro Čechi. Schazinel mange o dad, kaj les ničda na dikhľom. Kamľomas, kaj miri famelija te hel kavka, sar majinel te hen. Hin man but problemi, kerďom mange kada korkori. Me kamav imar te hen lači čhajori, a na beng. Miri daj hiňi diliňori a miro nevlastno dad hin pro jilo. Kamav lenge te pomožinel, aľe sar? Te džanľomas sar. But lenge kerďom andro jilo jizvi. Kamav imar te hen lači čhajori. Hin man andro ustavos kamarata, aľe me kamav mira da. Hin man phraloro,

hin leske ochto berš. Na kamav imar te kerel phujes manuŝenge, so lenge pre mande zaležinel. Miri daj hini khabñi a sar ločhola, pomožinava lake le čhavorenca. Akana som andro ustavos, šaj man imar prindžaren. Pisinav tumenge andro Romano suno. Kamav te pomožinel le manuŝenge the le čhavenge. Som rado, hoj som andro ustavos, feder sar te uľomas avri. Kada ustavos man diña gođi the aver kher the kamaratken.

* * *

Když jsem byla malá holčička, chtěla jsem být velká. A teď chci být maličká. Když jsem byla malá holčička, neměla jsem lásku rodičů. Táta bydlí na Slovensku a máma v Česku. Schází mi táta, nikdy jsem ho neviděla. Chtěla bych, aby naše rodina vypadala tak, jak má rodina vypadat. Mám dost problémů a udělala jsem si je sama. Chci už být hodná holčička, a ne spratek. Maminka je nemocná na hlavu a nevlastní otec na srdce. Chtěla bych jim pomoci, ale jak? Kdybych věděla jak. Udělala jsem jim na srdci dost jizev. Chci už být hodná holčička. Mám v ústavu kamarády, ale já chci svoji mámu. Mám bratříčka, je mu osm roků. Nechci už škodit lidem, kterým na mě záleží. Moje matka je těhotná, a až porodí, budu jí pomáhat s dětmi. Teď jsem v ústavu, možná mě už znáte. Píšu vám do Romano suno. Chci pomáhat lidem a dětem. Jsem ráda, že jsem v ústavu, je to lepší, než kdybych byla venku. Tenhle ústav mi dal rozum a druhý domov a kamarádky.

* * *

When I was a small girl I wanted to be big. Now I want to small. When I was a small girl I didn't have parental love. My dad lives in Slovakia and my mom is in Bohemia. I miss my dad. I never saw him. I would like our family to look the way a family is supposed to look. I have a lot of problems and I caused them myself. I want to be a good girl and not a problem. My mother is sick in the head and my father-in-law has a sick heart. I would like to help them, but how? If I only knew how. I have already hurt them so much. I want to be a good girl. I have friends in the reform school but I want my mother. I have a little brother. He is eight years old. I don't want to hurt the people that depend on me anymore. My mother is pregnant and when she will deliver I will help her with the baby. Now I am still in the reform school. Maybe you already know me. I write to you at Romano Suno. I want to help people and children. I am glad that I am in the reform school. It's better than if I were out. This reform school made me level-headed, gave me a second home and friends.

Milena Balogová, 18, VUDM, Kostomlaty

* * *

Phendžom mange, hoj tumenge pisinava mire džživpnastar. Kana mange esas eňa berš, phiravas nalačke čhavenca. O čhave esas mandar phureder, kamavas te hen sar jon a keravas veci sar jon. Chudľom te phirel račaha, fetinavas, čoravas o motora, občorkeravas le manušen brigal koda, kaj man te hel pro herakos. Esas mange dešujekh berš. Miri daj man diňa andro ustavos. Pal o duj berš man iľa khejre kaleha, hoj peske duminelas, hoj o ustavos man sikhadžas. Ale esas kori. Me chudňom te fetinel. Dumindžom, hoj o fetos pomožinela mange te denašel andal kada svetos a te garuvel pes. Esas čačipen, hoj denašľom, ale andro bengiňalo svetos, so ode som štar berš. Akana som andro ustavos. Anglo trin čhon somas znasilňimen. Likerás andre peste e dukh u somas pre savorende pašal mande beng. E direktorka pal o VÚDM man mukhľa khere. Somas khere jekh čhon the deš džives. Birindžom man te marel korkori peha. Na fetinás a ča duminás. Akana som pale andro ustavos a akanakes kamav te hen calone jilestar lački. Na kamav imar te hen beng. Kamav te dživel normalno džživpen, kaj te avav imar bachtali.

* * *

Řekla jsem si, že vám napíšu o svém životě. Když mi bylo devět let, chodila jsem se špatnými dětmi. Byly starší než já, chtěla jsem být jako ony a dělala jsem to, co ony. Začala jsem chodit po nocích, fetovala jsem, vykrádala auta, okrádala lidi, abych měla na heroin. Bylo mi jedenáct let. Máma mě dala do ústavu. Po dvou letech si mě vzala zpátky, myslela, že mě tam už vychovali. Ale byla slepá. Začala jsem fetovat. Myslela jsem, že mi fet pomůže utéct z tohoto světa a schovat se. Byla to pravda, utekla jsem, ale do ďábelského světa, co jsem v něm zase už čtyři roky. Teď jsem v ústavu. Před třemi měsíci jsem byla znásilněná. Schovávala jsem v sobě bolest a trápila všechny kolem sebe. Ředitelka VÚDM mě pustila domů. Byla jsem doma měsíc a deset dní. Dokázala jsem se poprat sama se sebou. Nefetovala jsem, jen jsem přemýšlela. Teď jsem zpátky v ústavu a chci už být z celého srdce hodná. Nechci už být takový spratek. Chci žít normální život, abych už byla šťastná.

* * *

I said that I would write about my life. When I was nine years old I hung out with bad kids. They were older than me. I wanted to be like them and I did what they did. I started to go out at night, to take drugs, steal cars and rob people to get money for heroin. I was eleven years old. My mom put me in reform school. After two years she took me back. She thought that they had straightened me out there. But she was blind. I started to take drugs. I thought that drugs would help me escape from this world and hide. It was true. I did escape, but to a hellish world where I was for four years. Now I am in the reform school. Three months ago I was raped. I hid the pain with in myself and made everyone around me suffer. The director of the reform school sent me home. I was home for one month and ten days. I was able to come to grips with myself. I didn't take drugs. I just thought. Now I am back in the reform school and I want to be good from the bottom of my heart. I don't want to be bad anymore. I want to live a normal life so that I would finally be happy.

Karla Burianská, pedagogický asistent, Vítkov

Miri famelija

Vičinav man Karla Burianská, he kamav tumenge vareso te pisinel.

Adadžives, 8. 1. 2003, hi oda dešuduj berš, so našadžam amara baba. Našadžam la imar pre furt. Has mange čak efa berš, ale pametina. Kajsí baba na sas níkas pro svetos. Savore bi la kamenas. Has tikni, dikhleha pro šero, šukar muj he but lači. Has la lačo jilo. Bešahas na dur khatar late. Somas kodoj sako džives, somas lakra čakri čakjori. Níkaské na kerlas phujes, savoren dikhelas rado. Nane džives kaj mange pre late te na leperav. Leperav oda džives, har džalas pal o schodi tele andre sanitka le doktorihá, has but nasvali le jileha the mek pre ma asandžilas. Has oda ostatnovar, so la dikhлом džidona. Mulas mek oda džives pe rat. Pe aver džives man has naroženíni. Očto berš. Jekh džives anglal man diñas e baba darkos, karovano ambrela. Níkaské pro svetos bi la na davas. E baba mange but chibinel, lačhes džanav, hoj na čak mange, ale the mra dake. Te bi e baba dživelas, savoro bi javlas feder.

Sako jevkar mus te oddžal. Vareko sigeder, vareko nasigeder. Pačav lačhes, hoj la babakeri vodži hi amenca sako džives, the andre buči the andre škola.

Moje rodina

Jmenuji se Karla Burianská a chci vám něco napsat.

Dnes, 8. 1. 2003, je to dvanáct let, co jsme ztratili naši babičku. Ztratili jsme ji už navždycky. Bylo mi teprve sedm let, ale pamatuju si to. Takovou babičku neměl nikdo na světě. Všichni by ji chtěli. Byla malá, s šátkem na hlavě, krásný obličej a hrozně hodná. Měla dobré srdce. Bydleli jsme nedaleko od ní. Byla jsem tam každý den, byla jsem dcera její dcery. Nikomu neublížila, každého měla ráda. Není dne, abych si na ni nevpomněla. Vzpomínám na ten den, jak šla po schodech dolů k sanitce s doktorem, byla moc nemocná se srdcem, a ještě se na mě usmála. Bylo to naposledy, co jsem ji viděla živou. Zemřela ještě toho dne v noci. Na druhý den jsem měla narozeniny. Osm let den před tím mi babička dala dárek, károvaný deštník. Nikomu na světě bych ho nedala. Babička mi moc chybí, a dobře vím, že nejen mně, ale i mamince. Kdyby babička žila, všechno by bylo lepší.

Každý musí jednou odejít. Někdo dřív, někdo později. Věřím, že babiččina duše je s námi každý den, i v práci i ve škole.

My Family

My name is Karla Burianská and I would like to write you something.

Today, January 8, 2003, is twelve years since we lost our grandma. We have lost her forever. I was only seven years old but I remember it. No one ever had such a grandmother anywhere in the world. Everyone would want someone like her. She was small, with a scarf on her head, a beautiful face and terribly kind. She had a good heart. We didn't live far from her. I was there every day. I was the daughter of her daughter. She never harmed anyone. She loved everyone. I will never forget about her.

I remember on that day how I came down the stairs to the ambulance with the doctor. She was very sick and her heart was very bad but still she smiled at me. It was the last time that I saw her. She died that very day during the night. The next day was my birthday. Eight years old. The day before my grandma gave me a gift, a pleated umbrella. I wouldn't give it to anyone on earth. I miss my grandmother very much, but not just me but my mother as well. If my grandmother was still alive everything would be better.

Everyone must some day pass away; some sooner, some later. I believe that my grandmother's soul is with us everyday, even at work and in school.

Miri famelija

Me som igen barvalo manuš. Oda bi na phenenas. Hin man trin fameliji. Phučen sar oda? Me tumenge phenava.

Miri peršo famelija hin miri romňi the duj cikne čhajora. Jekh pes vičinel Květa, ale amen lake phenas Jenifer. Hin lake pandž berš. Aver pes vičinel Sabina, hin lake duj berš. Hin man so te kerel, kaj te len avel savoro, so lenge kampil. Ale kerav oda kamibnaha.

Miri dujto famelija hin oja buchleder famelija. Miro dad, daj, phrala, dujta phrala, dujta pheňa, džanen, sar oda. And'ajsi bari famelija hin lače lavutara. Jekhetanes keras bašaviben. Oda hin amaro lekbareder kamiben.

The trito famelija hin avka čepouro e škola, kaj som imar šov berš sar romano asistentos. Oda hin bari famelija, valeso ko duj šel manuša: o sikhľardo, e sikhľardi, čhave, čhaja. Phenen mange bači vad' Ondro. The valesave čhave he čhaja manca keren tiš bašaviben. Hin amen suboris kaj pes khelel the diľavel. Imar avri diňam duj CD. Vičinen pes „Šunen man I“ the „Šunen man II“.

Dikhen, hoj man hin trin fameliji. Hin oda igen bari buťi, ale hin oda hem feder, sar te aven korkoro.

Moje rodina

Já jsem hodně bohatý člověk. To byste neřekli. Mám tři rodiny. Ptáte se, jak to? Já vám to vysvětlím.

Moje první rodina je moje žena a dvě malé holčičky. Jedna se jmenuje Květa, ale my jí říkáme Jenifer. Je jí pět let. Druhá se jmenuje Sabina, jsou jí dva roky. Mám co dělat, aby měly všechno, co potřebují. Ale dělám to s láskou.

Moje druhá rodina – to je širší rodina. Můj táta, máma, bratři, bratřanci, sestry, víte, jak to je. V této velké rodině jsou dobří hudebníci. Děláme spolu muziku. To je naše největší láska.

A třetí rodina je tak trochu škola, kde dělám už šest let romského asistenta. Je to velká rodina, něco k dvěma stům lidí: učitel, učitelka, chlapci, děvčata. Říkájí mi strejdo nebo Ondro. A někteří kluci a holky se mnou taky hrají muziku. Máme soubor, ve kterém se tancuje a zpívá. Už jsme vydali dvě CD. Jmenují se „Šunen man I“ the „Šunen man II“.

Vidíte, že mám tři rodiny. Je to dost práce, ale je to přece daleko lepší, než být sám.

My Family

I am a very rich man. You wouldn't say that? I have three families. You ask how that is? I will explain it to you.

My first family is my wife and two little girls. One is named Květa but we call her Jenifer. She is five years old. My second daughter is named Sabina and she is two years old. I have my work cut out for me so that they would have everything that they need, but I am happy to do it.

My second family is my extended family; my dad, mom, brothers, brother-in-laws, sisters. You know how it is. We have good musicians in this big family. We play music together. It is our greatest love.

The third family you could say is my school where I work as a Romany teaching assistant for the last six years. It is a big family, something like 200 people; the teachers, boys and girls. They call me Uncle or Ondrej, and some of the boys and girls play music with me.

We have a group in which we sing and dance. We have already recorded two CDs. They are called "Šunen man I" and the "Šunen man II".

So now you see that I have three families. It's a lot of work but it is much better than to be alone.

David Tišer, 19, Romská střední škola sociální, Kolín

Miro peršo kamiben

Miro peršo kamiben has but pharo. Amen samas bari partia, samas biš džene, u sar andre sako partia has he ke amende varesave feder kamarata. Man has miro nekfeder kamaratos, o Michal. Le Michalis has piraňi, odi čaj pes vičinelas Katka. E Katka pes mange pačisaľolas, aľe oda ňikaske na phendžom. Aňi oda ňisar na dičholas, hoj la kamav. U vašoda ačhiľom sar dilino, sar pal ma aviľa jekh džives o Michalis u phendžas mange, hoj peske duminel, hoj les e Katka na kamel, hoj kamel man. Me pestar ňigda na kera-vas bare šukares, ta leske na pačavas, aľe but but andro jilo kamavas, kaj te el oda čačipen.

La Katkaha imar aňi na davas дума, bo pre late naši dikhavas, bo man ladžavas. Furt peske phenavas, so te oda hin čačipen. Aľe na džanavas sar oda hin, bo mange e Katka nič na phendžas.

Pal varesave dživesa geľam savore pre diskoteka. Pre diskoteka bašavenas poloke giľa u savore gele te khelel, ča me ačhiľom te bešel. O Michalis la Kat-

kaha khelenas tiž. Sar chudle te bašavel dujto poloki giŕi, ta e Katka avŕa pal mande, te džav laha te khelel. Me na džanavas so te kerel, bo o Michalis has miro nekfeder kamaratos u na kamavas leske te kerel phujes, aŕe o Michalis mange phendžas, kaj laha te džav te khelel. Ta amen geŕam. Sar imar khela-has, ta mange e Katka phendžas, hoj man kamel u hoj manca kamel te phirel. Me lake pre kada nič na phendžom u denašavas paš o Michalis, savoro leske te phenel. O Michalis savoro achaliŕas u prekvapindžas man. Phendžas mange, hoj te laha phirav, hoj leske hin oda jekh. Me somas but džungalo, bo o Michalis, sar imar kadaj pisindžom, has miro nekfeder kamaratos u me kada kerdžom.

Aŕe o Michalis has baro kamaratos u phendžas so phendžas, a me leske bares palikerav, bo mange diňa te prindžarel, so oda hin kamiben oleha, hoj mange muklas la Katka. La Katkaha chudŕam te phirel, aŕe amaro kamiben has ča duj berš. Pal o duj berš pes imar ničga na dikŕam. But amen so-dujđenzen dukhalas o jilo.

No so pes šaj kerel, kada hin kamiben. Kamiben nane ča šukar.

Ta kada hin miro peršo kamiben. Savore jekhvar džanena, so oda hin kamiben.

Moje první láska

Moje první láska byla hodně těžká. Byli jsme velká parta, bylo nás dvacet, no a jako v každé takové partě si někteří kamarádi byli blíží. Já jsem měl nejlepšího kamaráda Michala. Michal měl holku, jmenovala se Katka. Katka se mi líbila, ale nikomu jsem to neřekl. Ani to nijak nebylo vidět, že ji miluju. A proto jsem zůstal jako solný sloup, když za mnou jednoho dne přišel Michal a povídá, že si myslí, že ho Katka nemiluje, že miluje mě. Nikdy jsem ze sebe nedělal žádného krasavce, tak jsem mu nevěřil, ale v hloubi duše jsem si přál, aby to byla pravda.

S Katkou jsem se ani nebavil, nemohl jsem se na ni ani dívat, jak jsem se styděl. Pořád jsem si říkal, co když je to pravda. Ale nevěděl jsem, jak to je, protože Katka mi nic neřekla.

Po nějaké době jsme šli všichni na diskotéku. Na diskotéce hráli pomalé písničky a všichni šli tancovat, jen já jsem zůstal sedět. Michal s Katkou tancovali taky. Když začali hrát druhou pomalou, přišla Katka za mnou, abych s ní šel tancovat. Nevěděl jsem, co dělat, protože Michal byl můj nejlepší kamarád a nechtěl jsem mu ublížit, ale Michal mi řekl, ať s ní jdu tancovat. Tak jsme šli. Když už jsme tancovali, řekla mi Katka, že mě miluje a že se mnou chce chodit. Já jí na to nic neřekl a utíkal jsem za Michalem, všechno mu říct. Michal všechno pochopil

a překvapil mě. Řekl mi, ať s ní chodím, že je mu to jedno. Byl jsem hrozný, protože Michal, jak už jsem psal, byl můj nejlepší kamarád, a já mu udělám tohle.

Ale Michal byl dobrý kamarád a řekl, co řekl, a já mu moc děkuju, protože mi dal poznat, co je to láska, tím, že mi přenechal Katku. S Katkou jsme začali chodit, ale láska nám vydržela jen dva roky. Po těch dvou letech už jsme se nikdy neviděli. Moc nás oba bolelo srdce.

No, co se dá dělat, to je láska. Láska není jen hezká.

Tak to je moje první láska. Všichni jednou poznají, co je to láska.

My First Love

My first love was very tough. We were a big groups of friends, twenty of us, and like with all groups of friends some of us were closer than others. My best friend was Michal. Michal had a girlfriend, her name was Katka. I liked Katka but I didn't tell anyone. It wasn't at all visible that I loved her. That's why I was like a pillar of salt when Michal came to me one day and told me that he thought that Katka didn't love him but that she loved me. I never tried to make myself look good so I didn't believe him, but deep in my heart I wished that it was true.

I was so shy that I never even spoke to Katka. I couldn't even look at her. I kept asking myself, what if it's true? But I didn't know how things were because Katka didn't say anything to me.

Sometime later we all went to a disco. At the disco they played a slow song and they all went to dance, but I stayed at the table. Michal and Katka also danced. When they started to play another slow song Katka came for me so that I would dance. I didn't know what to do because Michal was my best friend and I didn't want to hurt him. But Michal told me to go and dance with her. So we went to dance. While we were dancing Katka told me that she loved me and wanted to go out with me. I didn't say anything to her and I immediately went to tell Michal everything. Michal surprised me and understood everything. He told me to go out with her and that he didn't care. I felt terrible because because as I wrote, Michal was my best friend and I did something like this to him.

But Michal was a good friend and he said what he said and I thank him because I learned what love is through his example. I started to go out with Katka but our love lasted only two years. After those two years we never saw each other again. We both had broken hearts.

But what can you do? That's love and love isn't nice.

So that was my first love. Everyone finds out what love is.

Vítkov 5. 5. 2003

Vážení organizátoři soutěže Romano Suno,

Děkujeme, že jsme mohli psát jako opravdoví spisovatelé. My se trochu pokoušíme psát i sami pro radost – už druhý rok si píšeme kroniku naší třídy. Píšeme ji, protože naše třída je moc dobrá a zažijeme spolu spoustu věcí, na které nechceme nikdy zapomenout.

Letos píšeme náš časopis, který se jmenuje Pavučina. Ten jsme Vám poslali ukázat.

Paní učitelka nám řekla, že jsme v literární části soutěže taky vyhráli, to jsme úplně skákali radostí. Když jsme byli v Praze v létě, bylo sice velké horko, ale hodně se nám to líbilo. Praha je moc obrovská. Nikdy jsme si ji tak velkou nepředstavovali. Nestihli jsme si prohlédnout třeba ani orloj, ale tentokrát to určitě stihneme.

Některým dětem z naší třídy bylo trochu líto, že taky nevyhrály. Ale paní učitelka nám vysvětlila, že psalo hodně dětí a všechny nemohly vyhrát. A to je pravda. Tak už není smutný nikdo.

Posíláme Vám naše obrázky k vítězným příběhům. Kreslíme moc rádi. Paní učitelka říkala, že jsou moc krásné, protože jsme je kreslili srdíčkem. Jestli se nám obrázky opravdu povedly, to uvidíte sami.

Už se moc těšíme a děkujeme, že jste nám udělali tak velkou radost.

Žáci 4. třídy ZŠ:

Denisa Miková, Kamil Ferenc, Věra Siváková, Vendula Kováčová, Helena Kováčová, Ríša Sivák, Vašek Malý, Martin Dunka, Marek Šandor,

žák 7. třídy ZvŠ: Jiří Špaček.

Připojuji se k poděkování mých „ohromných malířů a spisovatelů“

Jarmila Hellebrandová
Třídní učitelka

Vítkov 5. 5. 2003

Dear organizers of the contest Romano Suno,

Thank you that we could write like real authors. We even try to write a little bit just for our own enjoyment; for the second year we are writing a chronicle of our class. We are writing it because our class is very good and we experience so many things that we don't ever want to forget. This year we are writing our magazine which is named Spider web. We sent you a copy. Our teacher told us that we won prizes in the literary part of the contest and jumped for joy. When we in Prague in the summer it was very hot but we really liked it there. Prague is really big. We never imagined that it would be so big. We didn't even have time to see the astrological clock but this time we certainly will.

Some of the children in our class were a little bit sad that they didn't also win. But our teacher explained to us that lots of children entered the contest and that not all of them could win. That's true. So no one is sad any longer.

We are sending you our illustrations for the winning stories. We like to draw very much. Our teacher told us that they are very beautiful because we put our little hearts into them. You will see for yourselves how well we did.

We are very much looking forward and thank you that you made us so happy.

Students of the 4th grade
of the elementary school:

Denisa Miková, Kamil Ferenc, Věra Sivákova, Vendula Kováčová, Helena Kováčová, Ríša Sivák, Vašek Malý, Martin Dunka, Marek Šandor,

Student of the 7th grade
of the special school Jiří Špaček.

I join my "great artists and writers" in saying thank you:

Jarmila Hellebrandová
Class teacher

Nová škola

je nevládní, nezisková organizace, založená jako nadace v roce 1996 a přeregistrovaná jako obecně prospěšná společnost v roce 1999.

Nová škola je nevládní, nezisková organizace, jejímž cílem je spoluúčast na budování občanské společnosti prostřednictvím podpory alternativních forem vzdělávání dětí a dospělých k multikultuře, toleranci a lidským právům.

Ve svých aktivitách navázala na činnost občanského sdružení MENT, založeného roku 1991.

Za dobu své činnosti se Nová škola stala jednou z předních organizací na poli vzdělávání menšin s důrazem na romskou komunitu, školení a podpory romských pedagogických asistentů a multikulturní výchovy.

- vytváří podmínky pro rovné příležitosti bez ohledu na etnický, kulturní či sociální původ
- přispívá k řešení problematiky lidských práv, migrace, integrace a postavení menšin
- podílí se na vytváření multikulturní společnosti v České republice
- podporuje vzdělávání dětí se specifickými potřebami, zvláště pak romské minority

Co je nutno řešit – fakta

- Romská komunita tvoří nejpočetnější menšinu v České republice.
- Její populace se odhaduje na 200 000 až 300 000, tvoří tedy kolem 2-3 procent všech obyvatel České republiky.
- Během druhé světové války byla romská komunita téměř vyhlazena.
- Po válce do českých zemí přišla nová komunita Romů ze Slovenska.
- Během komunistické éry pokračoval útlak Romů.
- Důsledky čtyřiceti let tvrdé asimilační politiky dokládají tato fakta: 80 procent romských dětí je umisťováno ve zvláštních školách, které neumožňují pokračovat ve studiu na střední škole.
- Výzkum, který pořádal Open Society Institute (New York) v roce 2001, dokazuje, že 64 procenta romských žáků testovaných ve zvláštních školách by mohlo úspěšně studovat kurikulum běžných základních škol.
- Komise Spojených národů pro vyloučení diskriminace konstatovala v březnu 1998, že v českých školách panuje „rasová diskriminace de facto“.
- Studie Evropského střediska pro romská práva z roku 2000 odhalila, že romské dítě bude s patnáctkrát větší pravděpodobností označeno za mentálně zaostalé.

- Podle časopisu Týden pouze 1,7 procenta Romů dokončí střední školu.
- The New York Times (z 3. 8. 1997) uvádějí, že v zemi, kde je celková nezaměstnanost asi 4 procenta, dosahuje nezaměstnanost Romů až 70 procent.

What is Nová škola

Nová škola is a non-governmental, not-for-profit organization founded in 1996 and re-registered as a public benefic organization in 1999. The original foundation's activities were a continuation of the activities of the civic association MENT (Man, Education and New Technologies), founded in 1991. Since that time Nová škola has become a leading organization in the fields of Romany education, the training and support of Romany assistant teachers, creation of alternative educational programs for students with special needs and the promotion of multiculturalism in the Czech school system.

Our Mission Statement:

Nová škola provides alternative education programs for children and adults designed to:

- Create equal opportunities to education for all members of society regardless of the ethnic, cultural, social background or religious beliefs.
- Improve respect for human rights and the rights of minorities through educational reform.
- Contribute to the establishment of and respect for a multi-cultural society in the Czech Republic.
- Support education of students with special needs or from minority backgrounds with a special emphasis on the Romany minority.

Issues Addressed

The Roma community is the largest minority group in the Czech Republic estimated at between 200,000 and 300,000 people. The community was almost entirely annihilated during the Second World War. During Communism thousands of Roma migrated or were re-settled from Slovakia in the Czech lands where for over 40 years they were forcibly settled and suffered under harsh assimilation policies. The effects of this are manifest today in the fact that:

- 80 % of Romany children are placed in “special schools” for the mentally retarded.
- Research conducted by the Open Society Institute in 2001 found that 64 % of all Romany children tested in special remedial schools could successfully complete the curriculum of mainstream schools.
- In March 1998, the United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination condemned what it characterized as “de facto racial segregation” in Czech schools.

- A study conducted by the European Roma Rights Center in 2000 revealed that a Romany child is 15 times more likely to be judged to have “intellectual deficiencies”.
- According to the leading Czech news magazine Tyden only 1.7 % of Roma complete high school.
- The New York Times (Boxed in by Bias, Czech Gypsies Look to Canada, Aug. 3, 1997) reports that in a country with an unemployment rate of four percent, the total unemployment rate among Roma is around 70 percent.

Nová škola

CSOB

Na Prikope, Praha 1

account # 47 997 63 03/0300 (USD)

SWIFT Code: CEKO CZ PP

Anna Patková, 10, Moje rodina

Dušan Magát, 9, Utržený drak

Jan Dunka, 14, Utržený drak

Jarek Šivák, 12, O zlaté rybě

Jiří Hellbrand, 9

Lucie Hugarová, 16, Babička

Michal Sivák, 12, O zlaté rybě

Nikolas Sivák, 9, Utržený drak

Pavčina Peřinová, 14, Moje rodina

Roman Pohlodko, 10, Utržený drak

Sabrina Kalová, 10, Utržený drak

Tereza Fencová, 9, Utržený drak

Tereza Pribyšová, 15, *Moje opice Girra*

Tomáš Wagner, 13, *Moje rodina*

Václav Malý, 11

Věra Siváková, 12, Utržený drak

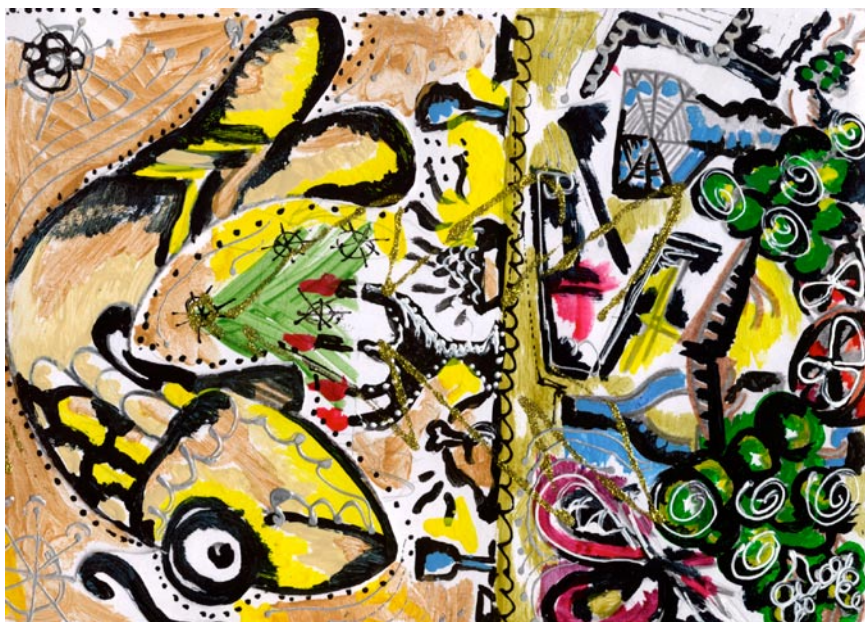
Zuzka Mirgová, 14, Moje opice Girra

Eva Ptáčková, 10

Jaroslava Nováková, 14, Moje rodina

Jiří Jurda, 15, Zlatá ryba

Jiří Jurda, 15, Drak

Kristina Kováčová, 12, Utržený drak

Mikoláš Dunka, 12, Naše opice Girra

Miluše Bílá, 12, Utržený drak

Olina Malá, 12, Utržený drak

Pavla Mirgová, 15, *Moje první láska*

Stefano Sivák, 10, *Utržený drak*

Zuzana Pojedincová, 9, Moje rodina

Nová škola, o.p.s.